

LAPPI-SOPIMUS

**Lapin maakuntaohjelma
2018 - 2021**

Avoin ja arktinen

LAPLAND
Above Ordinary

Tekijät

Maiju Hyry, yhteysjohtaja, Lapin liitto
Mervi Nikander, strategiapäällikkö, Lapin liitto
Jenni Lintula, viestintäpäällikkö, Lapin liitto
Anne Kenttäkumpu, aluekehityskoordinaattori, Lapin liitto
Pirita Jokikaarre, projektikoordinaattori, Lapin liitto
Päivi Holopainen, ennakointikoordinaattori, Lapin liitto
Tuija Ohtonen, strategiapäällikkö, Lapin ELY-keskus

Muotoilutiimi:

Tahkokallio Design+ / Päivi Tahkokallio, Ossi Korhonen, Karoliina Vilander, Kati Reijonen

Kiitokset:

Työpajojen asiantuntijoille sekä kaikille osallistujille

Kuvat:

Lapin materiaalipankki / Ukkonen, Junttila, Muotka, Mäkinen, Vuorela, Tuovinen, Tarvainen, Vilhunen, Kakslauttanen, Polar Metall, Stora Enso / Taisto Saari, Outokumpu Stainless, Lapin ammattikorkeakoulu / Penttinen, Samu Rötkönen Photography, Pirita Jokikaarre ja Päivi Holopainen

Taitto:

Anne Jaakola, Lapin liitto
ISBN 978-951-9244-83-9, Julkaisusarja A47/2017,
Rovaniemi 2017

Rovaniemellä 27.11.2017

Lappi-sopimus

Maakuntaohjelma 2018 - 2021

*Lapin liitto,
marraskuussa 2017
hyväksytty Lapin liiton valtuustossa 27.11.2017*

Sisällysluettelo

Lappi-sopimus 2018 - 2021

Saatteeksi.....	6
Johdanto.....	7
1. Määrätietoinen tulevaisuustarkastelu maakuntaohjelman takana- Lapin tulevaisuuskuva 2040.....	8
2. Visio ja tavoitteet -Lapin kehittäminen perustuu kunnianhimoiseen visioon ja ajantasaiseen tilannekuvaan.....	10
Visiomme.....	10
2.1. Maakunnallisen strategiatyön tavoitteet.....	12
3. Saamelaiskulttuuri Lappi-sopimuksessa.....	14
4. Lappi-sopimus: Vahvuuksiin perustuvat strategiset valinnat ohjaavat aluekehittämistä.....	16
4.1. Arktinen talous vahvistuu.....	19
4.2. Työ ja osaaminen uudistuvat rajattomassa ympäristössä.....	25
4.3. Puhdas luonto, kulttuuri, hyvä elinympäristö ja toimivat palvelut luovat hyvinvointia.....	31
4.4. Hyvä saavutettavuus kasvun ja kilpailukyvyn sekä hyvinvoinnin mahdollistajana.....	35
5. Villejä kortteja vai oven avauksen takana olevaa todellisuutta.....	40
6. Toimenpidesuunnitelma tarkentaa maakuntaohjelmaa.....	41

7. Aluerakennevisio 2040.....	43
7.1. Erilaiset keskukset aluerakenteen runkona.....	43
7.2. Kehittämiskäytävät yhdistävät Lapin keskuksia toisiinsa ja naapurimaihin.....	43
7.3. Kehittämisyöhykkeet elinkeinojen kehittymisen tukena.....	44
 8. Liitteet	
1 Saamelaiskulttuuriosio Lapin maakuntaohjelmassa 2018 – 2021	
2 Ympäristöselostus	
3 Indikaattorit ja tavoitteet	
4 Lappi-sopimuksen rahoitusvälineet	
5 Lapin toimintaympäristö 2017 kuvaus	
6 Lapin älykkään erikoistumisen klusterimalli	
7 Arktisesti muotoiltu Lappi-sopimus	
8 Lappi-sopimus prosessikuvaus	

Saatteeksi

Neljä vuotta sitten uudistimme Lapissa maakuntaohjelman rakenteen ja loimme Lappi-sopimuksen. Sen ajatuksena oli hylätä toimialakohtaisuus ja perinteinen porrasmainen suunnittelujärjestelmä ja katsoa aluekehittämistä enemmän kykynä reagoida muutoksiin omien vahvuuksien ja arvovalintojen kautta.

Kuluneen neljän vuoden kokemukset ovat osoittaneet, että valinta oli oikea. Globaalien tuulien ennustaminen ja mallintaminen on käynyt koko ajan vaikeammaksi; tämän päivän hyvä idea voi olla jo huomenna täysin kelvoton. Tämän päivän onnistunut aluekehittäminen on ennakointia, trendien ymmärtämistä ja nopeaa kykyä reagoida toimintaympäristön muutoksiin.

Taakse päin katsoen olemme Lapissa onnistuneet luovimaan suhteellisen hyvin läpi globaalien murrosten. Lähes kaikilla mittareilla Lapin asema kestävässä kasvumaakuntana on vahva ja se kaikista tärkein eli tulevaisuudennäkymä näyttää vielä valoisammalta. Kaikki valintamme eivät varmasti ole olleet oikeita, mutta suuressa suunnassa olemme kyllä onnistuneet.

Nyt käsillä oleva Lappi-sopimus nojaa edelleen vahvaan ilmiölähtöisyyteen ja maakuntamme vahvuuksiin pohjautuviin strategisiin arvovalintoihin. Olemme pyrkineet ennakkoluulottomasti muotoilun avulla hahmottamaan arvovalintojamme entistä paremmin ja samalla osallistamaan entistä laajemman joukon mukaan tulevaisuustyöhön. Valtava kiitos kaikille tähän työhön osallistuneille!

Meidän tehtävämme Lapissa on olla edelläkävijä luonnon, teknologian, osaamisen ja hyvän elämän yhteensovittamisessa. Lappi on maailman paras paikka asua ja elää. Lappi-sopimuksen keskeisin ajatus on kuitenkin se, että joka päivä voimme tehdä siitä vielä paremman, onnellisemman, kestävämmän ja puhtaamman. Rakkaudesta Lappiin.

Mika Riipi
Maakuntajohtaja
Lapin liitto

Johdanto

Lappi-sopimus on Lapin maakuntaohjelma vuosille 2018–2021. Se on kehittämisstrategia, joka esittää alueen toimijoiden yhdessä muodostaman kokonaiskuvan seuraavan neljän vuoden strategisesta kehittämisestä sekä rahoituksen suuntaamisesta. Kaikki toimijat ovat sitoutuneet luotuihin tavoitteisiin, siksi käytämme asiakirjasta nimeä Lappi-sopimus.

Olemme valinneet vuorovaikutteisen ja osallistavan tavan tehdä maakunnallista ohjelmatyötä. Alueviranomaiset, kunnat, poliittiset toimijat, Lapin yliopisto, Lapin ammattikorkea sekä Lappia ja Lapin ammattiopisto, alueella toimivat tutkimuslaitokset sekä asemat, saamelaiskäräjät sekä elinkeinoelämä ja kolmas sektori ovat yhdessä työpajoissa laatineet Lappi-sopimuksen sisällöt syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana. Työ aloitettiin laatimalla tulevaisuuskuva 2040. Siitä edettiin etsimällä Lapin vahvuuksien kautta strategiset askelmat, joita kevään aikana muotoiltiin tavoitteiksi.

Lappi-sopimuksen sisältöjä on ensimmäistä kertaa Suomessa luotu muotoiluajattelun. Muotoiluajattelun ytimessä on osallistavuus: suunnitteluprosessiin otetaan aidosti mukaan ne ryhmät, joihin tehtävät ratkaisut vaikuttavat. Muotoiluajatteluun liittyvät osallistavat menetelmät parantavat valintoihin ja päätöksiin sitoutumista. Tätä tukee se, että kaikkien osallistujien näkemykset ja ehdotukset ovat tasavertaisia, ideat ovat koko prosessin ajan kaikkien näkyvillä ja priorisoinnit tehdään yhdessä. Uskomme, että se, joka on ollut mukana Lappi-sopimuksen valmistelussa, on sitoutunut myös sen toteuttamiseen.

Olemme löytäneet kehittämistyöhön uusia, rohkeita avauksia sekä hyväksi havaittuja kehittämistoimenpiteitä, joiden näemme vaikuttavan Lapin positiiviseen tulevaisuuteen. Maakuntaohjelmatyön tärkeimmät tavoitteet ovat luoda yhteinen tahtotila, pitää katse tulevaisuudessa ja saada visio toteutumaan oikeilla strategisilla valinnoilla ja oikealla roolituksella.

Lappi-sopimuksen läpileikkaavia kehittämisteemoja ovat: kansainvälisyys, kestävä kehitys ja resurssitehokkuus, vähähiilisen elämäntavan edistäminen, digitalisaatio, yhdessä tekeminen sekä yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo. Lappi sopimuksen toimeenpanosuunnitelma laaditaan vuosittain kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Se sisältää maakunnalliset tärkeät kärkihankkeet ja –kokonaisuudet sekä suunnitelman varojen käytöstä kunkin strategisen tavoitteen mukaisesti.

1. Määrätietoinen tulevaisuustarkastelu maakuntaohjelman takana- Lapin tulevaisuuskuva 2040

Lapin tulevaisuuskuvasssa 2040 on luotu tavoiteltu kehitys, joka rakentuu erityisesti seuraavien megatrendien pohjalle: **teknologian kehitys, globalisaatio ja lokalisaatio, ilmastonmuutos ja ekologisuus sekä terveys ja hyvinvointi.**

Lapin tulevaisuuskuva *"Ponnistetaan pohjoisesta arktisella luksuksella"* valmisteltiin Pohjoisen näkymät 2040 -skenaarioiden pohjalta. Kolmesta erilaisesta skenaariovaihtoehdoista koottiin yhteen Lapin tulevaisuutta parhaiten kuvaavia piirteitä. Pohjoisen näkymät 2040 -skenaariot luotiin Ennakoinnin pohjoinen yhteistyö -hankkeessa (ESR) tulevaisuustyöpajoissa, joihin osallistui laaja joukko lappilaisia asiantuntijoita. Skenaariot ovat nähtävillä Lapin luotsin sivulla luotsi.lappi.fi/pohjoisen-nakymat.

Kuva: Pirita Jokikaarre ja Päivi Holopainen

”Luonto on lappilaisten avokonttori!”

Vuonna 2040 Lapin vahvuuksia ovat arktinen osaa-
minen, korkean jalostusasteen teollisuus, luonnon-
varojen kestävä käyttö ja ympärivuotinen matkailu.
Lapissa tuotetaan arktista luksusta panostamalla ar-
voketjujen kehittämiseen ja jatkojalostamiseen sekä
tukemalla paikallista yrittäjyyttä. Alue on vetovoimai-
nen tarjoten työtä, monipuolisia palveluja ja hyvän
elinympäristön asukkailleen. Kaupunkialueet sekä
suurimmat tunturikohteet ovat kasvaneet ja maaseu-
dulla on vireää paikallistoimijälähtöistä yritystoimin-
taa ja kehittämistä.

**Vuonna 2040 Lapissa asuu 180 000-200 000 ihmis-
tä.** Uusia asukkaita on muuttanut maakuntaan työ- ja
etätyömahdollisuuksien houkuttelemina sekä maa-
hanmuuttajina ja paluumuuttajina. Kansainvälisyys
on erottamaton osa elämäntapaa ja maahanmuut-
tajista tulee nopeasti ”lappilaisia”. Asukkaiden hy-
vinvoinnista huolehditaan monipuolisilla palveluilla,
hyödyntämällä sekä digitalisaatiota ja älyteknologiaa,
mutta unohtamatta aitoa kohtaamista. Lapilla on vah-
va brändi elinvoimaisena ja aidosti kansainvälisenä
alueena, jossa halutaan asua, työskennellä ja vierailla.

Tulevaisuuden Lapin kehitystä ohjataan kohti yhteistä
päämäärää erilaisuudet huomioiden. Toimintamalleja
uudistetaan elinkeinolähtöisesti ja toimitaan ketteräs-
ti, kokeilukulttuuria hyödyntäen. Julkisen ja yksityisen
sektorin yhteistyötä tehdään saumattomasti verkos-
toissa. Yhteisöllisyys kukoistaa muun muassa jakamis-
talouden ja yhteisöllisen yritystoiminnan kautta.

”Lisättäisiinkö lappilaiseen viestintään tarinankerrontaa? Niin kuin Lappi-brändissä!”

Vuonna 2040 alueella on:

Vahva biotalouden ja alkutuotannon verkosto sekä
korkea omavaraisuusaste paikallisessa elintarvike- ja
energiantuotannossa. Teollisuus ja paikalliset toimi-
jat hyödyntävät lappilaisia luonnonvaroja kestävästi.
Puhtaasta vedestä, ilmasta ja luonnosta pidetään
hyvää huolta. Lappi on vahvasti mukana teknologian
kehityksessä digitalisaatiota ja älyteknologiaa hyö-
dyntäen.

Ympärivuotisesti vetovoimainen matkailuala työl-
listää moniosaajia, kuten hyvinvointi- ja terveysalan
matkailutyöntekijöitä, ympäri vuoden. Lapin elinkei-
norakenne on monipuolinen ja eri toimialojen välinen
yhteistyö on dynaamista. Kansainvälisiä investoijia ja
yrityksiä toimii Lapissa eri toimialoilla ja työllistää pai-
kallisia asukkaita ja pk-yritysrhmittymiä.

Laadukas elinkeinolähtöinen koulutus tukee alueen
yritystoimintaa ja osaamisen kehittämistä. Maahan-
muuttajien perustamat yritykset ja heidän kansainvä-
liset verkostonsa virkistävät ja monipuolistavat alueen
yritystoimintaa. Myös koulutuksessa hyödynnetään
digitaalisuutta ja älyteknologiaa vahvasti. Laadukas
virtuaaliopetus takaa hyvän aseman globaaleilla kou-
lutusmarkkinoilla.

Digitaalisuus on erottamaton osa työn tekemistä
ja monimuototyöllisyydestä on tullut kasvava työllii-
syyden muoto. Etätyön erinomaiset mahdollisuudet
houkuttavat Lappiin kansainvälisiä asukkaita ja yrityk-
siä. Arktinen rajat ylittävä yhteistyö pohjoisen alueen
voimavarojen hyödyntämisessä takaa kilpailukykyi-
syyden globaaleilla markkinoilla. Lapista on kasvanut
arktisen liikenteen solmukohta ja kansainvälisesti tun-
nettu älykkään liikenteen kehittämisympäristö.

2. Visio ja tavoitteet -Lapin kehittäminen perustuu kunnianhimoiseen visioon ja ajantasaiseen tilannekuvaan

Lappilainen aluekehitystyö pohjautuu luontoon ja maakuntamme ihmisiin. Ne ovat menestyksemme lähde. Luonto ja luonnonvarat ovat resurssi, jota meidän on käytettävä taiten ja kestävästi taloutemme ja hyvinvointimme mahdollistamiseksi. Tavoitteenamme on alueen vahvuuksiin perustuva menestys, joka on tärkeää paitsi Lapille niin myös Suomelle ja koko Euroopalle.

Visiomme:

”Vuonna 2021

Lappi on

arktinen, avoin ja älykäs.

*Me teemme maailman puhtaimmassa maakunnassa
kestävästi menestystä.”*

#RakkaudestaLappiin

Lapissa aluekehittämistä tehdään vahvasti yhdessä. Alueviranomaiset hyödyntävät yhteisiä aineistoja alueen tilan seurannassa ja suunnittelussa. Toteuttamista arvioidaan syksyisin topsu¹-keskusteluissa, jolloin arvioimme tavoitteiden onnistumiset ja haasteet. Samalla tarkennamme rahoituksen suuntaamista ja kartoitamme alueemme kärkihankkeita. Tärkeä osa arviointia ovat alueelliset kehitysnäkymät sekä keväisin laadittava Lapin suhdannekatsaus. Ne muodostavat pohjaa laadittavalle Lapin toimintaympäristökuvaukselle, joka laaditaan yhteisellä vakiintuneella

prosessilla suoraan Lapin luotsi -ennakointisivustolle. Lapissa tehtävä tulevaisuustyö on tärkeä osa maakuntaohjelmatyötä. (luotsi.lappi.fi)

Lapin SWOT-analyysi on tiivistetty koonti toimintaympäristöstämme. Se kokoaa ja analysoi vahvuuk-siamme ja heikkouksiamme sekä mahdollisuutemme ja riskimme vuoteen 2021. Mahdollisuudet ja vahvuudet pohjaavat Lapin luontoon ja ihmisiin sekä maantieteelliseen sijaintiin. Heikkoudet ja riskitekijät nousevat sijainnista, väestö- ja työpaikkarakenteesta sekä globaalista talouskehityksestä.

¹ Topsu: Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma, joka määrittää seuraavan kahden vuoden rahoituksen kriteerit.

Vahvuudet

- puhdas luonto
- pohjoinen sijainti kolmen rajanaapurin keskellä
- laaja kansainvälinen yhteistyö ja verkostot
- rikkaisiin luonnonvaroihin perustuvat teollisuus ja muut kehittyvät elinkeinot
- kasvava ja kehittyvä monipuolinen matkailu
- kattava tieverkko ja sujuva liikenne
- Lapin korkeakoulukonserni ja uusiutuvat toisen asteen oppilaitokset
- kasvavia elinkeinoja tukevat tutkimusalat
- rikas lappilainen kulttuuri ja saamelaiskulttuuri
- monipuoliset liikunta- ja vapaa-ajanvietto-mahdollisuudet
- turvallisuus
- rohkea ja innovatiivinen ote aluekehityksessä

Mahdollisuudet

- talouskasvun vahvistuminen
- työvoiman kysynnän lisääntyminen
- uusiutuva energia, luonnonvarojen kestävä käyttö, kiertotalous, luonnontuotealat ja luovat alat vahvistuvina liiketoiminnan alueina
- Älykkään erikoistumisen klusterit ja vahvistuvat verkostot yritystoiminnan tukena
- Lappi-brändin positiivisen imun heijastuminen yritystoimintaan ja osaavan työvoiman saatavuuteen
- saavutettavuuden edelleen paraneminen ja infrastruktuurin kehittäminen
- toimivat maankäyttöratkaisut elinkeinoelämän kehittymisen ja viihtyisän elinympäristön tukena
- elinkeinolähtöinen TKI-toiminta
- kansainvälisen rahoituksen ja investointien saaminen Lappiin
- digitalisaatio palveluiden kehittämisessä ja yritystoiminnassa
- älyliikenteen sovellukset ja palvelut
- rikas ja monialainen kulttuuri
- Rakentavalla yhteistyöllä voidaan kehittää yhtenäinen, tulevaisuuden Lappi

Heikkoudet

- harvaan asutun alueen haastavat olosuhteet
- kansainvälistymisen korkea kynnyks osalle pk-yrityksiä
- toimialojen välinen yhteistyö riittämätöntä ja osin esiintyy vastakkainasettelua
- omien tuotteiden määrä alueella ja innovaatioiden hidas kehittyminen
- väestörakenteen vinoutuminen
- korkea rakenteellinen työttömyys
- palvelujen saatavuuden ja laadun vaihtelu kunnittain
- Lapin kuntien heikko talous
- päättäjien ja maakunnan sisäisten toimialojen välisen yhteistyön heikko tila

Uhkat

- epäonnistuminen eri maankäyttöintressien yhteensovittamisessa
- työmarkkinoiden nopeat muutokset- osaavan työvoiman saatavuusongelmat pahenevat
- koulutuksen ja tutkimuksen vastaamattomuus elinkeinoelämän tarpeisiin
- tutkimuksen ja koulutuksen keskittyminen valtakunnallisesti muutamiin keskuksiin
- tiestön kunnon heikkeneminen
- saavutettavuusratkaisuiden lyhytjänteisyys
- lentoasemien määrän väheneminen
- palvelujen keskittyminen ja lähipalvelujen väheneminen
- väestön ikääntymisen ja vähenemisen myötä alueen uudistumiskyky heikkenee
- turvallisuusriskit ml. kyberturvallisuus

Lähde: Lapin toimintaympäristökatsaus

2.1 Maakunnallisen strategiatyön tavoitteet

Tulevaisuustyön sekä kevään 2017 aikana toteutettujen työpajojen tuloksena syntynyt maakuntaohjelma kiteyttää maakunnallisen strategiatyön tavoitteet viiteen. Me haluamme vuoteen 2021 mennessä:

- Vakauttaa väestömäärä nykyiseen reiluun 180 000 asukkaaseen. Tärkeimpiä tavoitteita on netto-muuton muuttaminen Lapille positiiviseksi ja maahanmuuton lisääminen. Alueen elinvoimaisuuden varmistamiseksi alueelle on houkuteltava nuorta väkeä ja syntyvyys on saatava nousuun.
- Luoda Lappiin lisää työpaikkoja ja lisätä yrittäjyyttä sekä varmistaa olemassa olevan yrityskannan jatkuvuus. Lisätä alueella tapahtuvaa TKI-toimintaa sekä tarjota vetovoimaisia opiskelumahdollisuuksia. Lapin talous kasvaa tällä hetkellä muuta maata nopeammin. Metsä- sekä kaivannaisteollisuus tuottavat Suomen viennistä lähes kymmenen prosenttia. Lapin matkailun kansainvälinen kasvu on jo vuosia ollut maan nopeinta. Luoda Lappiin lisää työpaikkoja ja lisätä yrittäjyyttä sekä varmistaa olemassa olevan yrityskannan jatkuvuus. Lisätä alueella tapahtuvaa TKI-toimintaa sekä tarjota vetovoimaisia opiskelumahdollisuuksia. Lapin talous kasvaa tällä hetkellä muuta maata nopeammin. Metsä- sekä kaivannaisteollisuus tuottavat Suomen viennistä lähes kymmenen prosenttia. Lapin matkailun kansainvälinen kasvu on jo vuosia ollut maan nopeinta.
- Kehittää Lappia kestävästi, luontoarvoja kunnioittaen. Teollisuus, metsä ja matkailu² ovat Lapin elinkeinojen kivijalkoja. Niiden yhteiseksi nimittäjäksi nousee kestävyys, vihreä talous. Se tarkoittaa jätteen vähentämistä, kierrätyksen lisäämistä, uusiutumattomien luonnonvarojen korvaamista uusiutuvilla sekä materiaali- ja energiatehokkuuden lisäämistä.
- Varmistaa, että Lappi valmistautuu ajoissa tulevaisuuden suuriin muutoksiin³ työn muutokseen ja digitalisaation nopeaan kehittymiseen sekä mm. alusta- ja jakamistalouden luomiin mahdollisuuksiin.
- Pitää huolta lappilaisista – täällä syntyneistä ja tänne muuttavista. Lappi on luonnostaan hyvinvoinnin alkulähde, varmistetaan, että se myös näkyy alueen ihmisten hyvinvointina. Teemme täällä töitä #RakkaudestaLappiin. Parhaat asiat tehdään yhdessä, koko Lapin voimin.

² Vihreä talous: riittävän taloudellisen hyvinvoinnin turvaamisesta samalla kun ympäristökuormitusta vähennetään.

³ Alustatalous on uusi talouden ala, jossa jokin yritys tarjoaa alustan, jonka päällä yksityishenkilöt tai yritykset voivat tehdä jotain lisäarvoa tuottavaa, kuten hävikkiruokaa myyvä WeFood. Jakamistalous on hyvin lähellä alustataloutta. Jakamistaloudella tarkoitetaan sitä, että ihminen jakaa jotakin omistamaansa muille korvausta vastaan, esimerkkinä tästä AirBnB.

Lappi-Sopimus 2018 - 2021 indikaattorit

				
	Väestö	Työpaikat	Yritysten toimipaikat	Henkilöstö
Tavoite	180 000	73 000	11 500	43 000
(Nykytila)	(179 000)	(68 100)	(12 100)	(37 800)

3. Saamelaiskulttuurisopimus Lappi-sopimuksessa

Saamelaiset ovat Euroopan Unionin alueen ainoa alkuperäiskansa. Saamelaisten kotiseutualue sijoittuu Lapin neljän pohjoisimman kunnan alueelle. Saamelaiskäräjät on laatinut maakuntaohjelmaan aluekehityslain edellyttämän saamelaision, joka on Lappi-sopimuksen liitteenä. Saamelaiskäräjät on valmistellut Saamelaiskulttuoriosion³ vision 2040 seuraavasti:

Vuonna 2040 saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion alueella ja saamelaisten yhteisöllisyys on vahva. Saamelaiskulttuurin arvostus on lisääntynyt ja Suomi on täyttänyt kansainväliset velvoitteensa Suomen ja Euroopan Unionin ainoaa alkuperäiskansaa kohtaan. Saamelaiset elävät elinvoimaisessa, yhdenvertaisessa, saamelaiskulttuuria ja ympäristöä kunnioittavassa elinympäristössä.

Saamelaisten poismuutto pois saamelaisten kotiseutualueelta on kääntynyt muuttovoitoksi. Saame-

laisten perinteiset elinkeinot – poronhoito, kalastus, metsästys, keräily ja käsityö – ovat elinvoimaisia ja kannattavia ja niitä harjoitetaan saamelaiskulttuurin mukaisesti. Perinteisten elinkeinojen liitännäiselinkeinot kuten kulttuurisesti ja eettisesti kestävä matkailu tukevat perinteisten elinkeinojen kannattavuutta. Perinteinen tieto on elinvoimainen siirtyen luontevasti sukupolvelta toiselle. Saamelainen kulttuurielämä on rikas ja monipuolinen.

Saamen kielen luonnolliset kielenkäyttöympäristöt ovat elinvoimaisia, saamen kielet eivät ole erittäin uhanalaisia. Saamenkielinen opetus toteutuu tasa-arvoisena ja saamelaiskulttuurinmukaisena koko koulutuspolut ja ylioppilastutkinnon voi suorittaa inarin-, koltan ja pohjoissaameksi. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat saamenkielisiä ja saamelaiskulttuurinmukaisia. Palveluiden järjestämisessä tehdään luontevaa yhteistyötä yli valtakuntien rajojen. Saamelaiset perinteiset elinkeinot tukevat luonnon monimuotoisuutta.

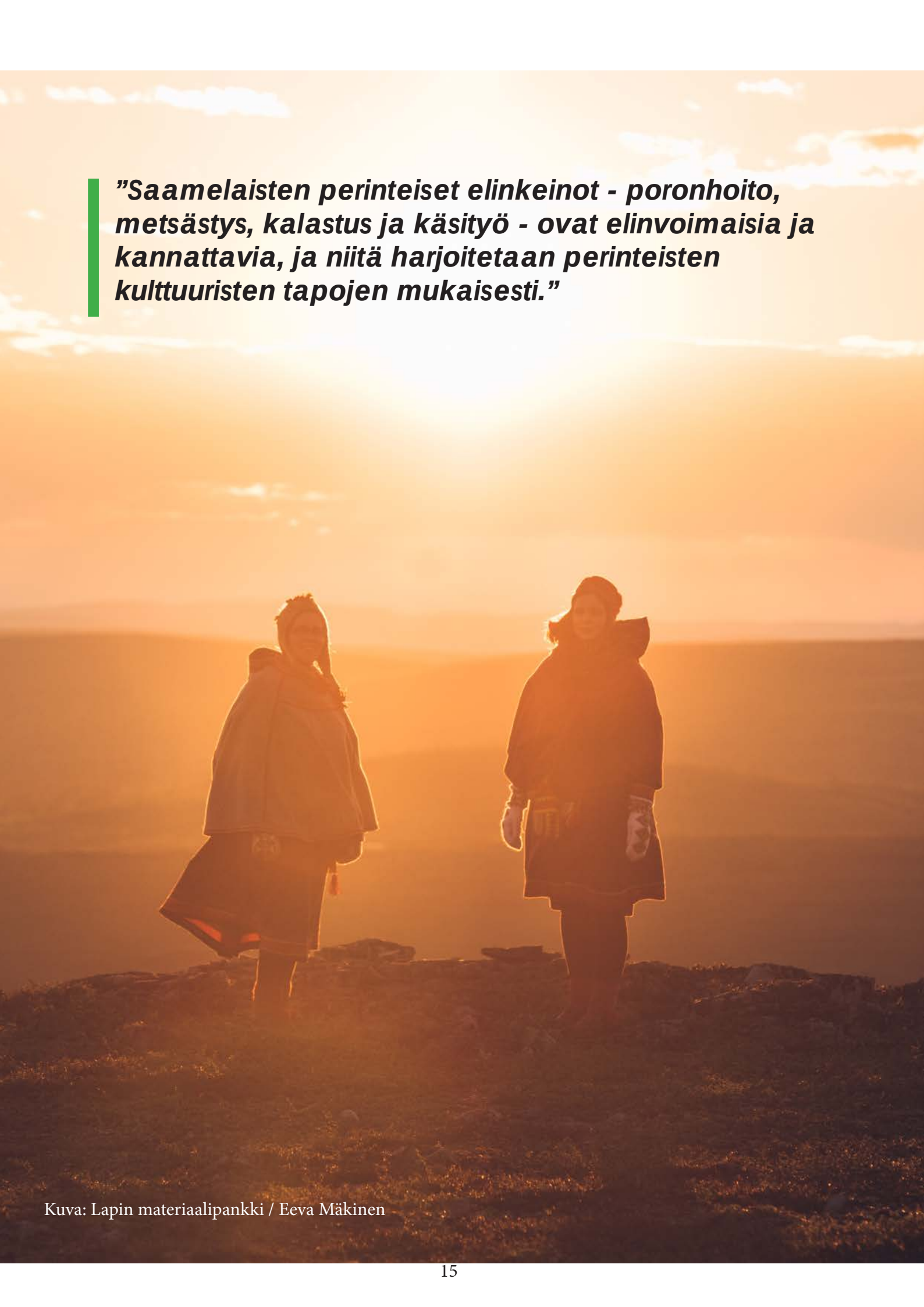
Saamelaiskulttuurisopimus

Saamelaiskäräjät on laatinut saamelaiskulttuoriosioon sopimustekstin.

Lappi-sopimuksen toteuttamisessa me sitoudumme:

- kunnioittamaan saamelaisten asemaa alkuperäiskansana, edistämään yhdenvertaisuutta ja suvaitsevaisuutta sekä antamaan oikea tietoa saamelaisista kunnioittaen saamelaista kulttuuri-itsehallintoa ja saamelaisten asemaa;
- tukemaan saamelaiskulttuuria, saamen kieliä ja perinteisiä elinkeinoja viranomaistoiminnassa ja pitämään niitä rikkautena ja arvona;
- tukemaan saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuuden ja palvelurakenteen turvaamista;
- siihen, että saamelaiskulttuuria ei hyväksikäytetä matkailussa saamelaiskulttuuria loukkaavalla tavalla; sekä
- saamelaisten kotiseutualueen kehittämiseen kestäväns kehityksen mukaisesti;
- lisäämään tietoa saamelaisista ja saamelaiskulttuurista omana kulttuurinaan.

⁴Saamelaiskulttuoriosio: Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista, § 32 mukaisesti Lapissa maakuntaohjelman saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee Saamelaiskäräjät

A full-page background image showing two people, likely Sámi, standing on a rocky, grassy hill. They are wearing traditional Sámi clothing, including long, dark, hooded parkas and traditional headgear. The person on the left is wearing a light-colored headgear, and the person on the right is wearing a darker one. They are both looking towards the camera. The background is a vast, open landscape under a bright, hazy sky at sunset or sunrise, with the sun low on the horizon, creating a warm, golden glow. The overall mood is serene and traditional.

”Saamelaisten perinteiset elinkeinot - poronhoito, metsästys, kalastus ja käsityö - ovat elinvoimaisia ja kannattavia, ja niitä harjoitetaan perinteisten kulttuuristen tapojen mukaisesti.”

4. Lappi-sopimus: Vahvuuksiin perustuvat strategiset valinnat ohjaavat aluekehittämistä

Lappi-sopimuksessa neljä strategista valintaa ohjaavat aluekehittämistä.

- Arktinen talous vahvistuu
- Työ ja osaaminen uudistuvat rajattomassa ympäristössä
- Puhdas luonto, hyvä elinympäristö, kulttuuri ja toimivat palvelut luovat hyvinvointia
- Hyvä saavutettavuus mahdollistaa kasvun ja kilpailukyyn sekä hyvinvoinnin

Maakuntaohjelmatyöhön osallistui laaja joukko lappilaisia aluekehittäjiä. Heistä heijastui luottamus siihen, että Lappi menestyy yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella. Keskusteluissa korostui, että luonto on lappilaisille toimijoille ja ihmisille ainutlaatuisen tärkeä. Siksi kaiken toiminnan ytimessä tulee olla luonnon kestävä käyttö.

Entistä selvemmin korostuivat myös Lapin kansainvälisyys, avoin ja rajaton toimintaympäristö sekä ihminen. Lappilaisten mielestä hyvä maakuntaohjelma on strategia, joka tukee meitä valinnoissamme mutta ei tee niitä puolestamme. Se jättää tilaa odottamattomalle ja rajojen rikkomiselle - lappilaisuuteenhan kuuluu myös ripaus aitoa hulluutta.

Valmistelun taustalla on vaikuttanut se, että maakunta- ja soteuudistus uudistaa aluekehittämisen toimintaa ja muuttaa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjonnan sekä rakenteet. Tavoitteena muutoksessa on Lappi-sopimuksella vahvistaa maakunnan elinvoimaa ja kilpailukykyä sekä samalla lisätä asiakaslähtöisyyttä, avoimuutta ja osallistavuutta. Lappi-sopimus on tulevan maakunnan tärkeä strategia ja johtamisen väline.

Lappi-sopimusta tehdessämme pyrimme luopumaan mahdottomista tai itsestään selvistä tavoitteista ja erimielisyyksistä. Lappilaiset toimijat kaipaavat uusia toimintamalleja sekä toimintakulttuuria, joka tukee rohkeiden kokeilujen tekemistä. Alueella peräänkuulutetaan riskinottoa perinteisen kehittämisen rinnalle. Siksi on tärkeää tehdä kokeiluista ja piloteista

helppoja ja antaa uusille ideoille ja tuotteille mahdollisuus kehittyä.

Lapin strategiatyö perustuu neljään muutostekijään, joihin pyrimme valinnoillamme vastaamaan: arktisen talouden merkityksen kasvu, työn ja osaamisen voimakas muutos, hyvinvoinnin kasvava merkitys osana alueiden kilpailukykyä sekä saavutettavuuden merkitys ja mahdollisuudet globaalissa toimintaympäristössä. Ilmastonmuutos, digitalisaatio ja verkostojen merkityksen kasvu ovat merkittävät muutostekijät kaiken uudistumisen takana. Väestön ikääntyminen on globaali ilmiö, joka haastaa etenkin osaa Lapin alueista.

Arktisesti älykäs ja kansainvälinen Lappi

Lapin aktiivista roolia arktisessa politiikassa halutaan nostaa ja sillä odotetaan olevan merkittäviä vaikutuksia alueen elinkeinoelämään ja -kilpailukykyyn. Kansainvälisyys nostetaan tulevalle ohjelmakaudella yhä selkeämmin lappilaisen aluekehittämisen keskiöön niin, että Lappi on arktinen ja kansainvälinen menestytty. Tavoite on tehdä Lapista EU:n harvaan asuttujen ja sirkumpolaarisen alueiden innovatiivisin ja yrittäjähenkisin alue. Tämä saavutetaan kokoamalla lappilaiset toimijat yhteen rakentamaan maakunnan roolia kansainvälisenä toimijana ja sitoutumaan Lapin taloudellisen kehityksen turvaamiseen rakennemuutoksessa. Arktisuus on olennainen osa kansainvälisesti tunnettua Lappi-brändiä.

"Suositaan kilpailutuksissa luonnonmateriaaleja ja paikallisuutta!"

Kuva: Lapin materiaalipankki / Terhi Tuovinen

"Matkailuala on sitoutunut kestävään kehitykseen ja paikallisuuden tukemiseen."

Lapin arktinen älykäs erikoistuminen lähtee siitä, että Lappi on tunnustettu arktisena elinympäristönä, jossa kehittäminen on koko ajan kiinteässä vuorovaikutuksessa asukkaiden ja arktisen luonnon kanssa. Se on olosuhdeosaamista, joka tarkoittaa, että ihmiset, koneet, laitteet, yritykset ja infrastruktuuri ts. koko yhteiskunta osaa toimia sekä kylmässä että suurissa olosuhdevaihteluissa. Keskeisenä tavoitteena on tunnistaa ja kehittää niitä arktisia liiketoiminta-aloja, joiden hyödyntäminen kestävästi tarjoaa Lapille lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä mahdollisuuksia kaupallistaa osaamistaan. Tavoitteiden saavuttaminen luo asukkaille työtä ja yrityksille edellytyksiä uuteen liiketoimintaan. Lappi yhdistää arktisen alueen Euroopan unioniin. Lappi tarjoaa asukkailleen omaleimaisen ja houkuttelevan asuin- ja elinympäristön. Lapin arktisen erikoistumisen ohjelmaa toteutetaan klusteritoiminnan kautta. Lapissa on valittu viisi älykkäästi erikoistunutta klusteria; Arktinen teollisuus ja kiertotalous, Arktinen älykäs maaseutuverkosto, Arktinen turvallisuus, Arktiset kehittämisympäristöt ja Arktinen muotoilu. Lisäksi kuluvalle maakuntaohjelmakaudella klustereihin nousee Arktinen matkailu. Klusteritoiminnassa maakunnallisesti keskeisten tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden muodostama tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden verkosto mahdollistaa uudenlaisen monitieteisen rajapinnassa syntyvän maakunnallisen osaamisen kehittymisen. Älykkään arktisen erikoistumisen ohjelmaa toteuttavat ja klustereita koordinoivat niissä aktiivisesti toimivat keskeiset toimijat: Lapin liitto, Luonnonvarakeskus, Geologian tutkimuskeskus, Kemin Digipolis Oy,

ProAgria, Lapin ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto ja Rovaniemen Kehitys Oy.

Sijainti kolmen maan rajanaapurina on muokannut ajatteluumme ja kansainvälinen toiminta sekä rajattomuus ovat toimintamme ydintä. Rajat ylittävä yhteistyö tuo lisäpotentiaalia paitsi elinkeinoille niin myös koulutus- ja tutkimustoimintaan sekä hyvinvointiin. Lapissa tehdään järjestelmällistä työtä havaittujen rajaesteiden poistamiseksi. Rajat ylittävää toimintaa haittaavia ongelmia, ovat esimerkiksi sosiaalietuuksiin tai työmarkkinoiden toimintaan liittyvät normit. Uudet työpaikat syntyvät yhä harvemmin perinteisiin ammatteihin. Sen sijaan ne syntyvät automatisaation, robotisaation, keinoälyn ja digitaalisten alustojen äärelle kaikilla aloilla teollisuudesta hoivaan ja tietotyöhön. Tämän vuoksi tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-toiminnan lisääminen alueella ja alueen yrityksissä on erittäin tärkeä tavoite. Lapissa luonnonvarojen jalostamiseen sekä matkailuun syntyy myös perinteisempiä työpaikkoja.

Seuraavissa kappaleissa kuvataan tarkemmin strategisten valintojen - arktinen talous vahvistuu, työ ja osaaminen uudistuvat rajattomassa ympäristössä, puhdas luonto, hyvä elinympäristö, kulttuuri ja toimivat palvelut luovat hyvinvointia sekä hyvä saavutettavuus mahdollistaa kasvun ja kilpailukykyyn sekä hyvinvoinnin - tavoitteet. Maakuntaohjelmatyö tähtää Lapin elinvoiman lisäämiseen yhteisesti sovituilla tavoitteilla osaamisen, elinkeinojen sekä hyvinvoinnin kehittämisessä. Olemme teksteissä pyrkineet säilyttämään työhön osallistuneiden innostuksen ja tulevaisuuteen katsovan asenteen.

Kuva: Lapin materiaalipankki /
Outokumpu Stainless

Kuva: Stora Enso/ Taisto Saari

Kuva: Lapin materiaalipankki

Kuva: Boliden / Arkisto

Kuva: Lapin materiaalipankki /
Detria / Eija Vuorela

4.1. Arktinen talous vahvistuu

Tavoitetila 2021:

- Puhdas luonto on Lapin kilpailuvaltti, siksi Arktisen talouden kehittäminen perustuu luonnon kestäväan käyttöön ja vähähiilisyyteen
- Paikallisia raaka-aineita jalostetaan entistä pidemmälle ja hyödynnetään entistä enemmän - alkutuotannon toimintaedellytykset vahvistuvat ja elinkeinot menestyvät
- Uudistuviin toimialoihin - teollisuuteen, matkailuun, kaivostoimintaan, metsätalouteen, bio- ja kiertotalouteen sekä hyvinvointialoihin - syntyy uusia tuote- ja palveluinnovaatioita, uusia kv-markkinoita sekä uutta yrittäjyyttä ja työpaikkoja
- Kasvuhakuiset yritykset uudistuvat kansainvälisessä kilpailussa; ne toimivat innovatiivisesti osana yritysekosysteemejä, niissä on uudenlaista liiketoimintaosaamista ja teknologiaratkaisuja, ne käyttävät taitavasti hyväkseen digitalisaation mahdollisuuksia ja kehittyvät robotiikan ja keinoälyn hyödyntäjinä
- Yhä useampi yritys tekee kansainvälistä kauppaa – rajat ylittävä yhteistyö synnyttää strategisia kumppanuuksia
- Arktisuus on olennainen osa kansainvälisesti tunnettua Lappi-brändiä
- Arktisen alueen yhteistyö ei painotu pelkästään talouteen, yritystoimintaan tai teollisuuteen, vaan se on laajaa yhteistyötä arktisen alueen hyvinvoinnin sekä puhtaan luonnon ja sen hyvinvoinnin turvaamiseksi
- Yrittäjäystävällinen maakunta kehittää yrittäjyyttä kannustavaa ja palvelevaa toimintaympäristöä – eri toimialojen maankäyttötarpeiden yhteensovittamisessa onnistutaan siten, että kaikilla on mahdollisuus kasvaa
- Elinkaarisuunnittelu mahdollistaa maakunnan elinkeinojen kestäväan kehittymisen

⁵Liiketoimintaekosysteemi on James F. Mooren vuonna 1993 lanseeraama käsite. Mooren mukaan yrityksiä ei tulisi nähdä osana tiettyä toimialaa, vaan osana ekosysteemiä, jossa eri alojen yritykset tekevät yhteistyötä, kilpailevat ja luovat yhdessä kyvykkyyksiä uusien innovaatioiden ympärille.

Lappi on Suomen ja koko EU:n pohjoisin maakunta sekä Suomen arktisin alue. Arktisuus on mukana kaikessa Lapin toiminnassa ja identiteetissä. Tavoitteemme on, että Lappi on elinkeinorakenteeltaan monipuolinen ja ketterästi toimiva. Haluamme edelleen vahvistaa tietoisuutta siitä, että Lappi on elinvoimainen ja aidosti kansainvälinen alue, jonka vetovoima on suuri. Lapin yritysten yhteenlaskettu liikevaihto on ollut vuosina 2010–2015 keskimäärin 11 miljardia euroa vuodessa. Tästä liikevaihdosta Kemi-Tornion seudulla syntyy 59 %, Rovaniemen seudulla 23 % ja

lopun muualla Lapissa. Lapin kehittyviä vahvuuksia ovat älykäs, arktinen osaaminen, luonnonvarojen kestävä käyttö sekä yhteisöllinen tapa toimia verkostoissa. Kilpailukykyä globaaleilla markkinoilla vahvistavat arktinen rajat ylittävä yhteistyö sekä pohjoisten voimavarojen yhteinen hyödyntäminen. Lapin talous nojaa metsään, teräkseen, matkailuun, kauppaan ja kaivannaistuotteisiin sekä menestyvään kylmätestaus- ja kylmäteknologiaosaamiseen – näihin toimialoihin odotamme syntyvän uusia innovaatioita.

Arktinen kestävä talous on taloudellisen hyvinvoinnin turvaamista ja ympäristökuormituksen vähentämistä Lapissa mennään kovaa vauhtia kohti tulevaisuuden kierto- ja biotalousyhteiskuntaa. Lapissa toteutetaan vähähiilisyttä pyrkimällä suureen energiatehokkuuteen ja kestävästi toteutettuihin uusiutuviin energiamuotoihin lisäämällä materiaalitehokkuutta ja korvaamalla uusiutumattomia materiaaleja uusiutuvilla. Lisäksi tuemme vähähiilisyttä suuren mittakaavan kierrätyksellä ja uusiokäytöllä, ehkäisemällä hävikkiä ja vähentämällä jätteitä sekä panostamalla viisaaseen liikkumiseen ja kuljetuksiin.

Lapin elinkeinoille halutaan turvata kaikille mahdollisuus kasvaa, ympäristö- ja kulttuuriarvot huomioiden. Hyvin yhteen toimiva toimintaympäristön kehittäminen vaatii elinkaarisuunnittelua, jossa huomioidaan yritysten lisäksi lappilaisten intressit. Paikallisten konfliktien ennaltaehkäisy ja ratkaiseminen edellyttävät tietoa, osallistumista, vaikuttamista ja avoimia prosesseja. Erilaisten intressien ja elinkeinojen tarpeiden yhteensovittamista tehdäänkin Lapissa fakta- ja tutkimuspohjaisesti. Intressiristiriitoja tulee pyrkiä ennaltaehkäisemään: tarvitaan yritysten, kuntien ja ihmisten välille etukäteen tehtyjä sopimuksia. Yhteisesti sovittuina tavoitteet kestävät ja parhaat mahdolliset ratkaisut saadaan käyttöön.

Lappi nousee biotalouden edelläkävijäksi

Lapin luontoon ja luonnonvaroihin perustuvassa liiketoiminnassa on valtavasti potentiaalia. Tavoitteena on kasvattaa reilusti pk-bioyrittäjyyttä. Kuluttajat edellyttävät tuotteilta entistä enemmän laatua ja tuotantotavoilta kestävyttä. Tämän vuoksi Lappilaisia yrityksiä tuetaan ottamaan käyttöön kestäviä toimintamuotoja ja korostetaan yhteiskuntavastuun kantamista.

Biotalous kärkeä toimialat Lapissa ovat elintarviketeollisuus, luonnontuoteala, metsä- ja puutuoteteollisuus sekä luontomatkailu. Maatalous sekä poro- ja kalatalous ovat tulevaisuudessakin tärkeä osa alueen elinvoimaa. Biotalous kehittymisen myötä Lappi on entistä energia- ja elintarvikeomavaraisempi. Rakentamisessa ja matkailussa hyödynnetään omia raaka-aineita ja paikallisia tuotteita jalostetaan sekä välitetään tehokkaasti. Paikallisten raaka-aineiden

hyödyntämisen lisääminen ja jalostaminen entistä pidemmälle turvaa osaltaan saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytyksiä. Sähköiset järjestelmät ja logistiikan hallinta tukevat verkostoissa toimimista ja mahdollistavat kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen.

Yritysekosysteemien muodostumista ja yritysten kehittymistä omiin ydinosaamisiinsa tuetaan mahdollistamalla yhteisöllistä työskentelyä ja biotaloudessa toimivat yritykset saavat uusia kansainvälisiä verkostoja sekä kykenevät vastaamaan kansainväliseen kysyntään. Myös kierrätyksen, uusiokäytön ja hävikin vähentämisen tavoitteet edellyttävät yrityksiltä toimialasta riippumatta entistä sitoutuneempaa yhteistoimintaa ja verkottumista. Hyvät tietoliikenneyhteydet sekä sähköiset järjestelmät mahdollistavat tuotteiden saatavuuden ja toimitusvarmuuden sekä sivuvirtojen hallinnan.

Lappi tarvitsee teollisuutta ja teollisuus uusia kestäviä ratkaisuja – kiertotaloudessa on valtava liiketoimintapotentiaali

Lapista kehitetään maailmanlaajuisesti tunnettu menestyvän ja kestävän teollisuuden arktinen mallialue. Vireillä olevat biojalostamohankkeet lisäävät Lapin teollista painoarvoa. Kestävä teollisuuden kehittyminen vaatii sujuvaa ja kauaskatseista yhteistyötä teollisuuden ja sen sidosryhmien välillä sekä taitavaa maankäyttöä. Samoin tulee kehittää teollisuustuotteiden alkuperään ja kestävään toimintaan liittyviä sertifiointien käyttöönottoa. Teollisten symbioosien kautta teollisuus uusiutuu ja vähentää ympäristökuormitustaan. Jo nykyisellään teollisuudessa on olemassa satojen miljoonien euron kiertotalouspotentiaali. Kiertotalouden ja paikallisten arvoketjujen kehittäminen ovat seuraavan neljän vuoden painopisteitä.

Uuden liiketoiminnan vauhdittamiseksi tarvitaan enakkoluulottomia pilotteja, muun muassa digitalisaation ja älyteknologian luovaa hyödyntämistä. Kaivannaisteollisuuden kehittäminen keskittyy kestävä kaivannaisteollisuuden kysymyksiin. Kestävä kaivosteollisuuden standardit tunnetaan, mutta niiden käyttöönottoa pitää vauhdittaa.

Tavoitteena on käytettävien energiamuotojen kehittyminen yhä ympäristöystävällisemmiksi ja kestävään toimintaan pohjautuviksi. Siksi etsimme aktiivisesti

⁶ Teollinen symbioosi on teollisuuden ja yritysten prosessien ja virtojen symbioosin kaltaista vuorovaikutusta ja hyödyntämistä, mikä tuottaa luonnollisen kaltaisia ainekiertoja ja lisäarvoa teollisessa tuotannossa. Yksinkertaistettuna teollinen symbioosi on kahden teollisen yksikön välinen suhde, jossa toisen jäte on toisen raaka-ainetta.

Kuva: Lapin materiaalipankki

***"Meillä on loistava
tapa tehdä arktista
erikoistumista."***

uusia innovaatioita ja lappilaiset elinkeinot ovat globaaleissa ympäristötalkoissa mukana. Tavoitteena on hallittu ja tarkoituksenmukainen siirtyminen vähähiliseen talouteen eli siirtyminen uusiutuvan energian käyttäjäksi.

Matkailu kehittyy – Meidän on tunnistettava ja tavoiteltava uusia kohdemarkkinoita

Tavoitteena on, että Lappi on Euroopan matkakohdeiden kärkeä ja yhä paremmin tunnettu myös Euroopan ulkopuolella. Lappi tunnetaan tulevaisuudessa yhä vahvemmin ympärivuotisesta kestävästä luontomatkailusta, turvallisuudesta, kulttuuristaan sekä elämys- ja hyvinvointipalveluistaan. Terveys- ja elokuvamatkailu samoin some-vapaiden ja hiljaisten vyöhykkeiden kehittäminen ovat uusia tuotteita, joita tulee kehittää. Luksusmatkailu Lapissa merkitsee erikoistumista, korkeatasoisia tuotteita ja kohteita, joissa hyödynnetään alueen elämysosaamista ja toimitaan kestävästi. Eettinen matkailu on mahdollisuus etenkin harvimmassa asutun Lapin ja saamelaiden kotiseutualueen matkailutuotteen kehittämisessä.

Matkailun ympärivuotisuutta ratkotaan rohkeilla tuotekokeiluilla sekä tavoitteellisella markkinoinnilla. Vetovoiman vahvistamiseksi pyritään koko ajan tunnistamaan ja tavoittamaan uusia kohdemarkkinoita. Tavoitteena on saada vuotuista kasvua ja lisää liikevaihtoa hiljaisemmille vuodelle hyödyntämällä mm. naapurimaiden eriaikaisia sesonkeja. Vaikka matkailussa tavoitellaan rohkeasti kasvua, on koko elinkeino laajasti sitoutunut kestäviin, ympäristöä säästäviin ratkaisuihin.

Lapin matkailun kehittyminen edellyttää uusia investointeja ja myös kansainvälisten investoijien kiinnostuksen herättämistä. Tavoitteena ovat hallitut kansainväliset investoinnit. Matkailun kasvun myötä tulee alueiden perusrakenteeseen panostaa matkailun kasvun kanssa tasapainoisesti. Matkailun kehittämisen kannalta tärkeä tavoite on innovatiivinen maankäyttö ja mahdollisuuksia luova kaavoitus. Saavutettavuuden tulee pysyä hyvällä tasolla, jopa parantua. Tavoitteena on, että Lapin kaikki lentoasemat ovat toiminnassa ja Lappiin saapuu ympäri vuoden useita suoria reittilentoja Euroopasta ja Aasiasta.

Yrittäjyysmyönteisen kehittämisen tuloksena on vahva ja nuorekas yrittäjäkunta sekä houkutteleva toimintaympäristö – Arktinen älykäs erikoistuminen on nostanut verkostoyhteistyön uudelle tasolle

Lapissa verkostomainen työskentely luo kestävä pohjan kehittämiselle. Tavoitteena ovat yhä kitkattomampi toimijoiden välinen yhteistyö ja selkeät roolit. Lapin arktisen älykkään erikoistumisen klusterityön avulla synnytämme osaamiskeskittymiä, joissa koulutus, tutkimus, yritykset ja rahoittajat toimivat saumattomassa yhteistyössä ja tuottavat uudenlaista osaamista ja yrittäjyyttä. Klustereissa koulutus ja tutkimus kehittyvät vahvasti tukemaan elinkeinoelämää, yrityksiä ja yrittäjyyttä ja lappilaisista toimijoista tulee laajasti haluttuja kumppaneita kansainvälisiin huipputason hankkeisiin. Lapissa eri toimialojen yritykset kohtaavat ja innovatiivista tuotekehitystä tehdään yli toimialarajojen esimerkiksi teollisuus ja matkailu yhdessä. Tavoitteena on, että klusterimallin kautta opittu laaja-alainen, poikkisektorinen verkostomainen toimintatapa on kattavasti käytössä koko alueen kehittämisessä ennen seuraavan ohjelmakauden alkua. Lappiin halutaan lisää yrityksiä ja innovatiivista liiketoimintaa sekä vahvaa, modernia yrittäjyyttä. Maa- ja metsätalouden ohjelmakauden aikana korostui se, että alustajien ja jakamistalouden muuttavat talouden lainalaisuuksia ja sen nopea omaksuminen auttaa meitä menestymään. Lapin kilpailukyky ja houkuttelevuus lisääminen vaatii kykyä tukea uudenlaista yrittäjyyttä muun muassa edistämällä esimerkiksi yhteisöllisen yrittäjyyden mallia. Lapin täytyy olla myös erittäin aktiivisesti purkamassa kasvua ja kehitystä estäviä normeja. Me tuemme yrittäjyyden kynnyksiä madaltavia toimenpiteitä ja uusia palveluita, jotka kootaan yhteen selkeäksi palvelutarjottimeksi. Kokeilu ja pilotointikulttuurin nimessä pyritään, että Lapissa alkavia yrityksiä voidaan tukea rahoituksella, joka mahdollistaa jalostukseen.

⁷ Modernin klusteritoiminnan kehittäminen on kehitystyötä jossa korostuu monialaisuus ja rajapinnoissa tapahtuvan yhteistyön lisääntyminen sekä klusterikehityksen eri vaiheet.

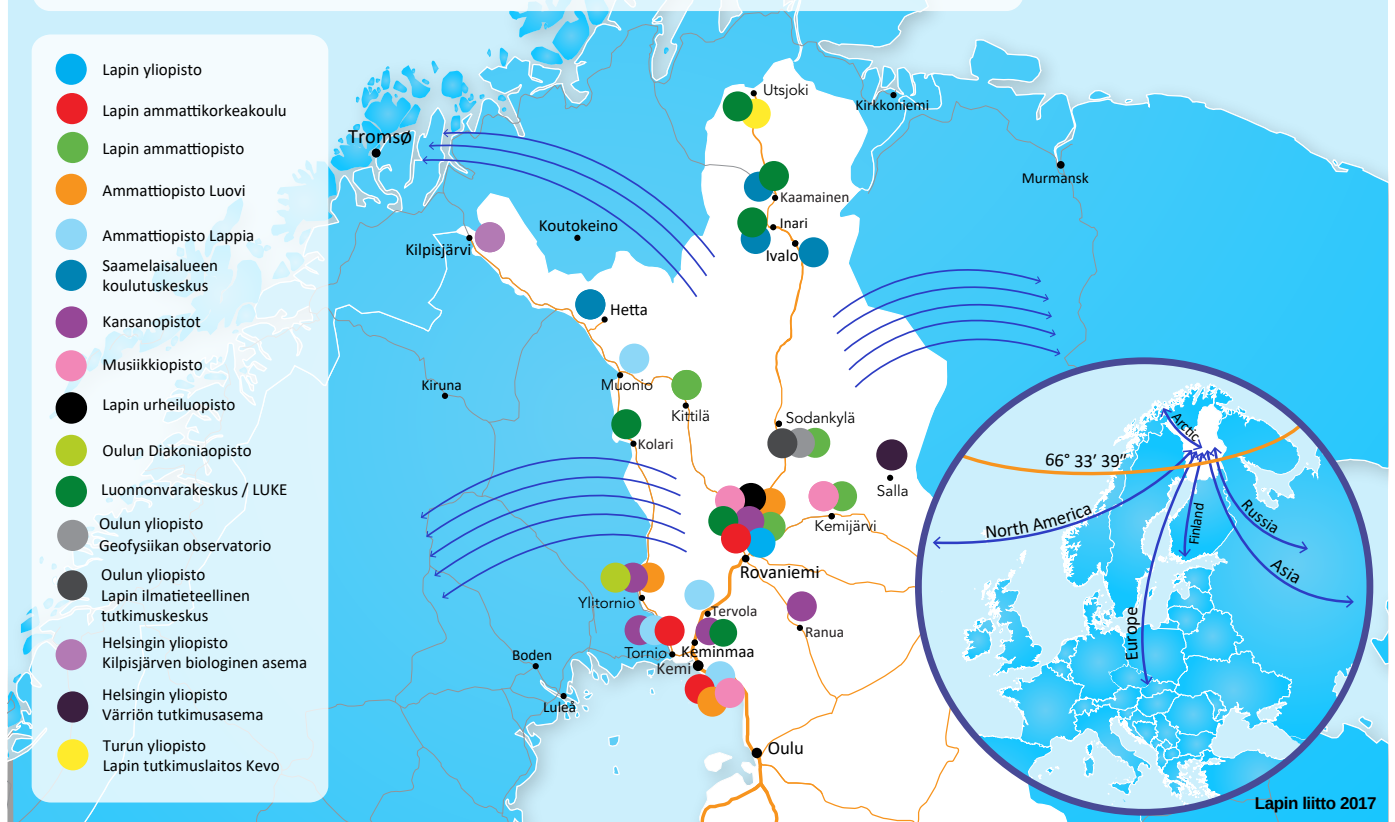
Kuva: Samu Rötönen Photography

4.2 Työ ja osaaminen uudistuvat rajattomassa ympäristössä

Tavoitetila 2021:

- Osaaminen on Lapissa korkeatasoista sekä kansallisesti ja kansainvälisesti kilpailukykyistä
- Lappi tunnetaan maailmanlaajuisesti - osaamista arvostava maakunta kiinnostaa huipputekijöitä ja -yrityksiä
- Koulutus vastaa laadukkaasti ja monipuolisin keinoin muuttuvan työelämän tarpeisiin
- Digitalisaatio mahdollistaa nopean uudistumisen koulutuksessa ja työelämässä
- Yritykset osallistuvat aktiivisesti osaamisen tuottamiseen ja kehittämiseen
- Johtamistaan ja prosessejaan ennakoluulottomilla ratkaisuilla uudistavat työnantajat menestyvät kilpailussa osaavista tekijöistä
- Tutkimustiedon hyödyntäminen ja innovaatioympäristöt mahdollistavat yritysten osaamisen lisääntymisen ja uudistumisen yrityksissä
- Ennakointiyhteistyö elinkeinoelämän, oppilaitosten ja viranomaisten kesken palvelee valintojen tekemistä ja toimenpiteiden suuntaamista
- Yhteistyötä tehdään aktiivisesti naapurimaiden kanssa osaamisen, työllisyyden ja yrittäjyyden edistämiseksi
- Työhön osallistumisen aste on korkea
- Nuorten aktivointi työelämään toimii yhä osallistavammilla tavoilla

Lapin oppilaitokset ja kansainvälinen yhteistyö

Työelämä muuttuu niin yrityksissä kuin julkisella sektorilla. Työtä leimaa yhä enemmän kansainvälistyminen, digitaalisten taitojen hallinta ja verkostoissa toimiminen. Yrityksiltä edellytetään jatkuvaa uudistumista, panostusta kansainvälistymiseen ja innovaatiotoimintaan sekä oman paikkansa löytämistä ekosysteemeissä. Lapin koulutus- ja tutkimusinstituutit luovat hyvän perustan arktiselle innovaatiotoiminnalle. Lapissa on korkeakoulujen, ammatillisten oppilaitosten ja sektoritutkimuslaitosten verkosto, joka kattaa laajasti Lapin alueen. Lapin yliopisto ja Lapin ammattikorkeakoulu ovat muodostaneet Lapin korkeakoulukonsernin. Yhteistyön tarkoituksena on, että Euroopan Unionin pohjoisin korkeakoulukokonaisuus kehittyä poikkitieteellisesti ja saavuttaa vahvan aseman kansallisesti tutkimuksessa, koulutuksessa ja innovaatiotoiminnassa sekä menestyy kansainvälisesti johtavana toimijana arktisessa tutkimuksessa ja osaamisessa. Uudistuvien toisen asteen oppilaitosten Lappian, Lapin ammattiopiston sekä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kehittyvät roolit osaavan työvoiman tuottajina on Lapin kilpailukyvyyn edellytys.

Osaamisen ja koulutuksen kehittämisen tavoite on

elinkeinoelämän osaamistarpeiden taitava ennakointi ja joustavien koulutusmahdollisuuksien tarjoaminen. Tavoitteena on, että oppilaitokset tuntevat yritysten käytännön tarpeet niin hyvin, että ne voidaan ottaa opetussisällöissä huomioon. Oppilaitosten tulee olla edelläkävijöitä uusien menetelmien ja tietosisältöjen käyttämisessä (esim. avoin data). Tutkimus- ja oppilaitosten digitaalisten alustojen ja virtuaalisten oppimisympäristöjen kehittäminen sekä hyödyntäminen todellisen maailman aitojen haasteiden ratkaisemisessa tulee korostumaan nopeasti etenevässä työn ja osaamisen murroksessa. Niiden tulee vastata yritysten henkilöstöjen osaamistarpeisiin joustavasti. Digitalisaatio myös mahdollistaa yhä yksilöllisemmiksi räätälöidyt opetussisällöt ja näin vetovoimaisten opintokokonaisuuksien laatimisen.

Lapplaiselle tietotaidolle, koulutukselle, tutkimukselle ja kehitykselle on kasvavaa kysyntää sillä globaali mielenkiinto on kääntynyt kohti arktisia alueita. Arktisissa oloissa menestyminen ja hyvinvointi edellyttävät monialaista erityisosaamista sekä ennakoivaa, ratkaisukeskeistä ja avointa toimintakulttuuria. Haemme tarvittaessa rohkeasti lisää osaamista globaaleilta markkinoilta. Apuna osaamisen rekrytoinnissa käyt-

tetään Lappi-brändin mukaista viestintää ja hyödynnetään tehokkaasti eri medioita. Kansainvälinen, verkostomainen työskentelykulttuuri yhdistettynä Lapin vetovoimatekijöihin houkuttelee osajia myös asumaan Lapissa.

Lapin älykkään erikoistumisen verkostoissa oppilaitokset, tutkimuslaitokset ja -yksiköt, kehittämisorganisaatiot sekä yritykset kohtaavat

Syntyvien ja olemassa olevien klustereiden tarkoituksena on ennakoida ja välittää tietoa osaamis- ja tietotarpeista sekä koulutus- ja yhteistyömahdollisuuksista klusteriosapuolten kesken. Tavoitteena on tutkimuksen, koulutuksen ja elinkeinojen yhteistyön kautta saada aikaan tutkimustiedon nopeampi hyödyntäminen elinkeinotoiminnassa. Tiivistyvän yhteistyön tuloksena innovaatiojärjestelmän toimijoilla on Lapissa yhteisiä kampeja, infrastruktuureja ja työntekijöitä. Julkiset infrapanostukset lisäävät myös yritysten panostusta alueen TKI-työhön.

Lappilaiset verkostot ovat tehokas alusta uudennaisille kokeiluille ja piloteille. Tavoitteena on, että Lappi yhä

selkeämmin on digitalisaation käyttöönotossa edelläkävijä ja osaamme yhä paremmin hyödyntää alueen erikoislaatusuutta sekä toimijoiden yhteisöllisyyttä ja sitoutumista Lappiin. Toimivat monitieteelliset ja toimialoja ylittävät verkostot mahdollistavat Lapissa ja kumppanialueilla tehokkaan työn ja osaamisen kohtaannon. Sosiaalisen median hyödyntämiseen esimerkiksi työvoimapankkien kehittämisessä sekä kestäväan kehitykseen liittyvän osaamisen vahvistamisessa tullaan panostamaan.

Muuttuva toimintaympäristö vaatii kykyä luoda ja omaksua uutta sekä uskallusta luopua vanhasta

Lapissa on vahva verkostoja koskeva strateginen tahotila (kansainvälinen, kansallinen, maakunnallinen, paikallinen). Tavoitteena on, että Lapissa on selkeä, monitieteellinen verkostorakenne ja toimijoiden roolit ovat selkeitä ja toimintaa johdetaan osaavasti. Verkostot toimivat lappilaisessa, kansallisessa sekä kansainvälisessä ekosysteemeissä tuottavasti ja innostavasti. Käytössä olevan älykkään arktisen erikoistumisen – toiminnan tavoitteena on, että lappilaiset verkostot ovat haluttuja toimijoita ja kumppaneita,

”Meillä on melkoinen joukko osaamista ja intoa täällä Lapissa. Tehdään vielä enemmän yhdessä!”

Kuva: Lapin liitto / Arkisto

"Huolehditään yhdessä, että toimintaympäristömme tukee visiota 2021. Joskus vähän hulluillakin teoilla?"

myös Euroopan ulkopuolella. Tuloksena tulee olla se, että innovaatiotoiminnan rahoitukseen saatava ulkomainen pääoma sekä myös suora EU-rahoitus on noussut merkittäväksi lappilaisen innovaatiotoiminnan rahoituslähteeksi.

Ydintoimialoille tulee riittävä osaavia ja motivoituneita ammattilaisia

Lapin ydintoimialojen menestyksen ja vetovoimaisuus edellyttää, että töihin riittää osaavia ja motivoituneita ammattilaisia. Alueen asukkaiden, etenkin nuorten kannalta on tärkeää, että kotimaakunta tarjoaa monipuoliset ja saavutettavat kouluttautumismahdollisuudet. Vetovoimaiset koulutusalat ja koulutusorganisaatiot sekä tutkimusyksiköt houkuttelevat työvoimaa Lappiin myös muualta. Saamenkielisen koulutuspolun mahdollistaminen hillitsee saamelaisalueen nuorten poismuuttoa sekä saada alueelle palaamaan muualla asuvia.

Työn sesonkiloontoisuutta pyritään tasoittamaan työmarkkinoiden joustoilla ja erilaisilla työllisyyden ratkaisuilla. Eri elinkeinojen ja toimialojen yhdistämistä voidaan tehdä uusilla tavoilla, sillä yhden sesonki on toisen hiljainen kausi. Tavoite on, että sesonkiloutoisilla aloilla (biotalous/keruutoiminta sekä matkailun talvisesonki) työvoima liikkuu sujuvasti sesongista toiseen. Maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen alueen elinkeinojen tueksi on välttämätöntä.

Uusia työelämän vaatimia taitoja kehitetään virtuaaliympäristöjä ja tekoälyä hyväksikäyttämällä

Lapissa tartutaan aktiivisesti työmarkkinoiden kohtaanto- ja –vetovoimahaasteisiin. Lappilaisten osaa-

mispotentiaali tulee hyödyntää tehokkaasti ja täydennyskouluttaa osaajia alueella toimivien yritysten tarpeisiin. Maahanmuuttajien kotouttamiseen ja osaamisen hyödyntämiseen haetaan monialaisesti ratkaisuja, joiden kautta heidät saadaan nopeasti kiinni työelämään. Tavoitteena on, että lappilaisen työelämän rakenteet ovat joustavat ja tukevat myös verkostomaisen työn tekemistä sekä työtä, jossa toimeentulo voi koostua useista eri lähteistä. Työhyvinvointia kehitetään osana tuottavuustalkoita. Työntekijöiden ja asiakkaiden osallistamisen kautta kehitetään organisaatioiden toimintaa niin, että Lapissa vuonna 2021 yritysten ja julkisten organisaatioiden tuottavuutta on lisätty merkittävästi (työ)hyvinvoinnin johtamisen mallilla.

Jatkuvasti muuttuva toimintaympäristö vaatii johtajuudelta entistä enemmän tulevaisuuden ennakointikykyä

Päätöksentekijöillä tulee olla rohkeutta tehdä tulevaisuusorientoituneita valintoja. Lapin tulevaisuustyöhön liittyvää osaamista jalkautetaan johtajuuteen ja päätöksentekoon niin, että niissä hyödynnetään suunnitellusti tulevaisuustietoa. Lapissa valmistaudutaan myös siihen, että johtaminen ja työntekeminen uudistuvat robotiikan, projektimaisen työtavan ja joustavissa ekosysteemeissä tehtävän työn myötä. Lappilainen johtamis- ja työkuultuuri huomioi, että johdettavana ovat tulevaisuudessa ihmisten lisäksi myös tekoälyn ja ihmisten väliset suhteet. Lapissa pyritään etunenässä ottamaan käyttöön tekoälyä sekä robotiikkaa.

⁸ Klusterikuva liitteessä

Kuva: Lapin materiaalipankki / Anna Muotka

*"Otetaan asioista rohkeasti
koppia yhdessä!
Näin syntyy yhteisöllinen
Lappi, joka on tila, tunne
ja toimintaa."*

Kuva: Polar Metalli

4.3 Puhdas luonto, kulttuuri, hyvä elinympäristö ja toimivat palvelut luovat hyvinvointia

Tavoitetilä 2021:

- Puhdas luonto on Lapin hyvinvoinnin lähde
- Hyvän luontoympäristön ylläpitämisellä ja kehittämisellä vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta ja ihmisten hyvinvointia
- Digitaalisilla ratkaisuilla mahdollistetaan tasa-arvoiset palvelut ja osallisuus
- Kuntien ja järjestöjen yhteistyöllä vahvistetaan viihtyisiä ja toimivia asuin- ja elinympäristöjä, tuotetaan arjen palveluita sekä lisätään yhteisöllisyyttä ja kansalaisten osallisuutta
- Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalvelut tuotetaan yhteistyössä kansalaisten, julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kesken - hyvinvointi on kaikkien asia ja kaikki kantavat siitä vastuuta
- Ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys korostuu Lapin hyvinvointityössä
- Kulttuuri ja liikunta lisäävät hyvinvointia ja ovat tärkeä osa ennaltaehkäisevää toimintaa
- Hyvinvointi Power- on Lapin vetovoimatekijä

Lappi on Euroopan puhtain alue⁹ ja sellaisena se halutaan pitää myös jatkossa. Lappilaiselle sekä Lapissa vierailevalle ihmiselle luontosuhde on tärkeä ja siksi sen ylläpitämiseen panostetaan. Tämän vuoksi ympäristö ja sen tila otetaan huomioon päätöksenteossa ja toimintojen suunnittelussa. Hyvän ympäristötilan ylläpitämisessä ja kehittämisessä keinoja ovat erilaiset yhteistyömenettelyt ja riittävä ohjaus suunnittelu-prosessien eri vaiheissa. Ajantasaisen ja luotettavan tiedon tuottaminen ympäristön tilasta on ensiarvoisen tärkeää, jotta voidaan tehdä oikeita ja oikein mitoitettuja ratkaisuja ympäristövaikutusten suhteen. Luonnonympäristöä kunnostetaan ja hoidetaan esille

nousseiden tarpeiden mukaisesti. Ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen ovat arktisella alueella läpileikkaavana teemana ympäristöön liittyvässä suunnittelussa.

Lappilainen työelämä on kansainvälinen ja paikkariippumaton

Tavoitteena on, että tulevaisuuden lappilainen työympäristö on entistä kansainvälisempi. Tietotyö ei ole aikaan tai paikkaan sidottua ja osaamista kerrytetään sekä hyödynnetään globaalisti. Yhteisten tilojen merkitys korostuu etätyöskentelyssä ja etätöyläisille tulee luoda yhteisiä pop up -yritystiloja. Tulevaisuudessa

⁹ Pallaksella on mitattu maailman puhtain ilma. (WHO:n raportti vuodelta 2016)

robotit huolehtivat suuresta osasta rutiininomaisista tehtävistä. Otamme Lapissa robotiikan tosissamme ja varmistamme, että Lapissa tehtävä työ on tarpeellista, eikä resursseja heitetä hukkaan. Työtä tehdään luottamuksen hengessä ja innostavissa ympäristöissä pilkillä, nuotiolla ja kahviloissa. Jotta kaikki tämä mahdollistuu, huolehditaan siitä, että yhteydet toimivat ja verkkopalvelut ovat helposti saatavilla ja ne sekä kaikki vaadittavat työvälineet toimivat hyvin.

Tarvitsemme alueelle lisää asukkaita ja nuoremman väestörakenteen. Tämän vuoksi tulevilla ohjelmakaudella lisätään tehoja asukkaiden ja uusien osaajien houkuttelemiseksi Lappiin. Kun työn tekemiseen yhdistetään hyvinvointia edistävä luonto ja toimintaympäristö, on Lappi hyvinvoivien ihmisten unelmakonttori. Lappilaisia yrityksiä ja julkista sektoria kannustetaan entistä selkeämmin sijoittamaan työntekijöiden hyvinvointiin ja hyödyntämään Lapin luontoa osana työn tekemistä ja hyvinvoinnin ylläpitoa.

Ennaltaehkäisevän toiminnan rooli korostuu

Nuorten osallisuus toteutuu parhaiten varmistamalla, että kaikki nuoret ovat osa jotakin yhteisöä. Tavoitteena on, että vuonna 2021 meillä on pysyviä rakenteita nuorten osallistamiseksi ja nuorten äänen kuulemiseksi. Näitä rakenteita myös hyödynnetään aina kun tehdään nuoria koskevia päätöksiä. Kuuluviin tulee saada kaikenlaisten nuorten ääni, ei vain aktiivisten. Yksittäisistä palveluista pyritään kokonaisuun ja koordinoituihin palveluketjuihin. Nuori-lähtöinen palvelumalli ja ajattelutapa yhdistää eri organisaatioiden palvelut, yksityiset palveluntuottajat, kolmannen sektorin toimijat sekä työnantajat yhteen. Luomme alustoja (fyysisiä pisteitä ja digitaalisia), joihin monialainen palvelutarjonta rakentuu.

Lappilainen ”olkkarimalli” ehkäisee syrjäytymistä

Osallistavan toiminnan ja palvelumuotoilun avulla tullaan luomaan toimivia malleja hyvinvointiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Tavoitteena on, että yhä useampi lappilainen kuuluu vahvasti joko koulu-, työ- tai harrasteyhteisöön ja yhteiskunnan ulkopuolelle jäävien määrä on vähentynyt huomattavasti. Erityispainopisteenä syrjäytymisen ehkäisyssä ovat nuoret. Lappilaista ”olkkarimallia” viedään eteenpäin niin, että kaupunkien ja kylien kaikenikäiset ihmiset osallistetaan oman alueensa kehittämiseen. Yhteisten tilojen ja alustojen kautta voidaan toteuttaa myös osaamiskeskus, jonka avulla edistetään lappilaista yhteisöllisyyttä. Pidä huolta – mallin ydinajatus on tavallisen ihmisen apu toiselle tavalliselle ihmiselle. Tavoitteenamme on, että Lapissa hyvin toimiva Ohjaa-

mo – malli voi olla yhdessä Lapin Leader- toimijoiden kanssa toiminnan koordinoija.

Hyvinvoiva Lappi syntyy digitalisaation avulla

Hyvinvoinnin tulevaisuuskuvassa digitalisaatio mahdollistaa koko maakuntaan tasa-arvoiset palvelut nuorille, työikäisille ja ikääntyville. Digiyhteydet toimivat kaikille ja kaikkialla ja Lapista voi tulla kansainvälisestikin digiosaamisen keskus, jossa keinoälyä hyödynnetään ennakoluulottomasti. Tulevilla ohjelmakaudella varmistetaan, että Lapin asukkaat osaavat käyttää digitaalisia välineitä mutkattomasti hyväkseen. Tavoitteena on, että palvelu- ja toimintakulttuuri on ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia tukevaa. Lapissa kehitetään erilaisia virtuaalisia ratkaisuja niin, että palvelujen saatavuus ei riipu asuinpaikasta eikä kielestä. Tehokkaasti käyttöön otetut digitaaliset palvelut ja niiden luomat osallistumismahdollisuudet lisäävät lappilaista hyvinvointia, ehkäisevät syrjäytymistä ja vähentävät yksinäisyyttä.

Saamelaiskulttuuria tuetaan niin, että hyvinvointipalveluiden laadun ensisijaisina kriteereinä ovat palveluiden omakielisyys ja kulttuurilähtöisyys. Lapissa tulee olla saatavilla saamenkielisiä lähipalveluita ja niiden osalta on kiinnitettävä huomiota saamenkielisen ammattihenkilöstön saatavuuteen kehittämällä sopivia koulutuspolkuja ja kannustinjärjestelmiä. Lappi on monikulttuurinen alue ja kulttuuria kehitetään osana kuntien vetovoimaa. Kulttuuri nähdään maakunnan kehittämisen voimavarana ja saamelaiskulttuuri vahvistuu kehittämällä saamelaisten omaa kieltä, kulttuuria ja elinkeinoja myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Kulttuuri nähdään Lapissa myös yhtenä ennaltaehkäisevänä toiminnan muotona ja se tuodaan lähemmäksi asukkaita digitaalisten ratkaisujen myötä.

Kuntalaisten hyvinvointi ja arjen turva ovat paikallista aluetason yhteistyötä. Hyvinvointi ymmärretään sote-palveluja huomattavasti laajempaan kokonaisuuteen. Tavoitteena on myös saada hyvinvointiyrityisyys nousuun niin etäpalvelujen kuin lähipalvelujen toteuttajina. Järjestöjen roolia tulee vahvistaa paikallisen hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden luomisessa. Työllisyys, liikunta, kulttuuri ja muut osallistumismahdollisuudet sekä yhteisöllisyys nousevat paikallistoiminnassa keskiöön. Hyvinvointi on kaikkien yhteinen asia ja sen rahoitukseen etsitään yhdessä ratkaisuja.

Lappilainen hyvinvointi syntyy kumppanuudessa kunnan, järjestöjen, kyläyhdistysten, yritysten, oppilaitosten, Saamelaiskäräjien ja muiden paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Kuva: Lapin AMK / Jari Penttinen

¹⁰Yhteinen fyysinen tai virtuaalinen tila, joka mahdollistaa kaikenikäisten yhdessä tekemisen kylissä ja kaupungeissa.

¹¹Ohjaamo on alle 30-vuotiaan ensimmäinen ovi matkalla kohti omia tavoitteita: työhön, koulutukseen, arkeen ja elämään.

¹²Leader-toiminnan kantavana ajatuksena on paikallisen asiantuntemuksen ja osaamisen hyödyntäminen kehittämistyössä.

***”Lapista on moneksi.
Teollisuus-Lappi ja
Elämys-Lappi tukevat
toisiaan kehittämisessä.”***

Kuva: Lapin materiaalipankki / VisitKemi

Kuva: Lapin materiaalipankki

Kuva: Lapin materiaalipankki /
Simo Vilhunen

Kuva: Lapin materiaalipankki /
Terhi Tuovinen

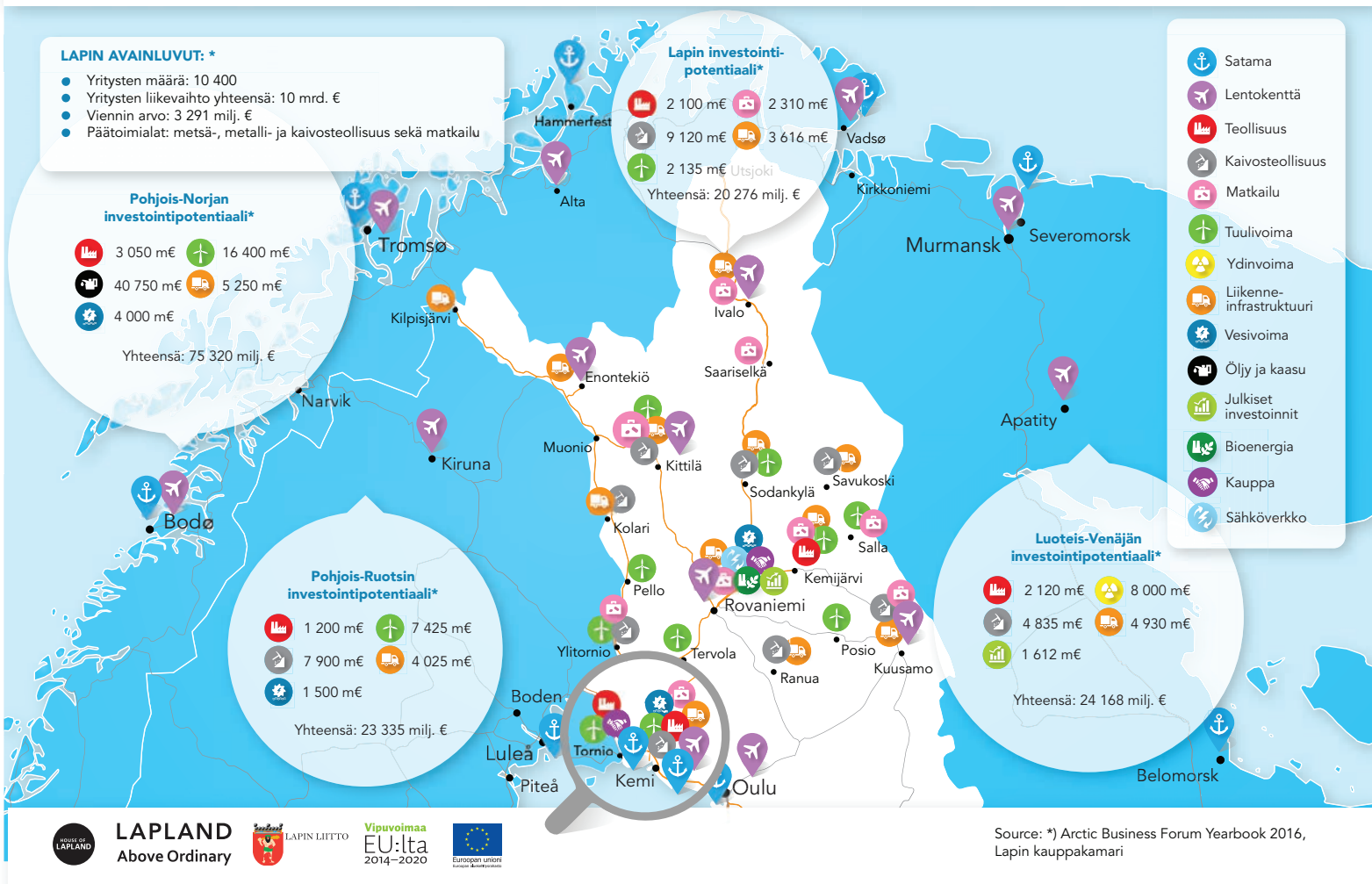
4.4 Hyvä saavutettavuus kasvun ja kilpailukyvyn sekä hyvinvoinnin mahdollistajana

Tavoitetilä 2021:

- Selvitykset Jäämeren radasta on tehty ja edistettävä ratalinjaus on valittu
- Lapin satamien toimintaympäristö on kilpailukykyinen
- Lapissa on elinkeinoelämän kehittymistä ja kansainvälistymistä mahdollistava lentoasemaverkko ja alueelle on kannattavaa reittiliikennöintiä kohdemarkkina-alueilta
- Raideliikenne tarjoaa kiinnostavan vaihtoehdon matkustamiselle ja tavaraliikenteelle
- Lapin maantieverkko palvelee asukkaita ja elinkeinoelämää turvallisesti ja kattavasti uusia innovaatioita hyödyntäen
- Alempaa tieverkkoa on parannettu elinkeinoelämän tarpeisiin
- Älyliikenteen testausympäristöt kehittyvät ja niitä hyödynnetään monipuolisesti.
- Hyvät, kiinteät ja mobiilit tietoverkot mahdollistavat alueen kehittymisen, laadukkaat palvelut ja arjen sujumisen ja monipuolisen vapaa-ajanvieton
- Matka- ja logistiikkaketjut kehittyvät alueen sisäiseen ja myös rajat ylittävään liikumiseen

Toimivat liikenneyhteydet ovat elinkeinoelämän ja palveluiden kehittymisen elinehto. Yritysten kilpailukyvyn näkökulmasta liikenneyhteydet ovat toiseksi tärkein tekijä koulutetun työvoiman jälkeen. Liikenneyhteydet myös ohjaavat yritysten sijoittumista merkittävästi. Eurooppalaisesta näkökulmasta Lapilla on syrjäinen sijainti, joka aiheuttaa haasteita erityisesti vientiteollisuudelle ja kansainväliselle matkailulle. Arktisen kehityksen näkökulmasta Lapilla on maantieteellisesti keskeinen sijainti, mutta uudenlaisen po-

tentiaalin hyödyntäminen vaatii satsauksia kansainväliseen saavutettavuuteen ja liikenneinfrastruktuuriin. Arktinen alue kiinnostaa. Lappi haluaa osaltaan edesauttaa arktisen alueen kehittymistä ja ajaa voimakkaasti investointeja alueelle. Lapissa ollaan valmiita kokeilemaan digitaalisten ja fyysisten investointien kautta kestävää taloudellista kasvua. Euroopan laajuisesti on tunnistettu, että Jäämeri ja arktinen alue tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia pohjoisen talouden kasvulle.

Lappi keskellä Barentsin aluetta ja kasvavaa kiinnostusta herättävää arktista aluetta voisi ottaa aktiivisen koordinaattoriroolin kehittäessä toimintamalleja arktisten liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämiseen. Eurooppalaisen liikenne- ja kuljetusinfrastruktuurin TEN-T (Trans-European transport network) laajennus Lappiin liittyy Euroopan komission arktisiin strategioihin ja tavoitteisiin. Lapin näkökulmasta tämä kehittää alueen saavutettavuutta eri alueilta ja eri alueille. Yhteydet Euroopan ytimiin ja globaaleille markkinoille ovat keskeisessä asemassa sekä teollisen liiketoiminnan että matkailuelinkeinojen näkökulmasta. Yhteyksien pitää olla kunnossa sekä etelä-pohjoinen- että länsi-itäsuunnissa henkilö- ja tavaraliikenteessä, mutta myös tietoliikenteessä. Pohjois-itä tietoliikennekaapeli sekä Jäämeren rautatie yhdistävät tulevaisuudessa Aasian ja Euroopan.

Jäämeren rata on avainroolissa ja tavoitteena on laajassa yhteistyössä saada se osaksi laajaa, globaalia verkkoa. Jäämerenrata on kiinteä osa Rail Balticaa sekä Helsinki-Tallinna tunnelin kehittämistä. Kansallisella tasolla on tunnustettu tarve aloittaa maidenväliset neuvottelut Jäämerenradan yhteyden mahdollistamisesta. Tulevan maakuntaohjelmakauden aikana tullaan yhdessä Suomen, Ruotsin, Venäjän ja Norjan

valtioiden kanssa selvittämään Jäämerenradan linjaus, laskennalliset käyttömäärät sekä mahdollinen investointimalli. Suomen osalta määrittely toteutetaan osana Pohjois-Lapin 2040 maakuntakaavaa ja tavoitteena on, että vuonna 2021 päivitettävään maakuntasuunnitelmaan ratalinjaus saadaan merkittyä. Jäämerenradan yhteyttä tukevat Lapin ja arktisen alueen kasvuodotukset. Matkailun, kaivannaisteollisuuden, Koillisväylän käytön sekä kala- ja metsäteollisuuden osalta odotukset ovat korkealla ja alueella on koko ajan voimistuvaa taloudellista aktiviteettia.

Lapin elinkeinot edellyttävät saavutettavuuden paranemista

Logistisena solmukohtana olemisen lisäksi Pohjois-Suomessa on kehittyviä aloja, joille saavutettavuus on oleellista muun muassa kaivos- ja metalliteollisuus, metsäteollisuus, matkailu ja bioenergia. Kasvuodotukset ovat korkealla ja alueella on koko ajan voimistuvaa taloudellista aktiviteettia. Teollisuuden ja biotalouden sekä luonnonvarojen jatkojalostuksen lisääntyminen vaativat monia edelläkävijäratkaisuja perinteisen saavutettavuuden rinnalle. Ensiarvoisen tärkeää on saada Lappiin kilpailukykyistä satamatoimintaa, sillä merikuljetukset ovat maantiekuljetuksia

ympäristöystävällisempiä ja säästävät tiestöä kulumi-
selta. Suomen keskeisestä sijainnista johtuen naapu-
rimaiden paine Suomen liikennejärjestelmän osalta on
vahva. Tällä hetkellä Suomen liikennejärjestelmä ei
vastaa arktisen alueen kehitykseen tai kansainvälisen
matkailun tarpeisiin.

Saavutettavuuden parantamisessa tarvitaan pitkä-
jänteistä liikennepolitiikkaa, joka reagoi nykypäivän
tilanteisiin ja katsoo samalla ennakoidusti tulevaisuu-
teen. Älyliikenne, matkaketjut sekä riittävä määrä lii-
kenneyhtiöitä mahdollistavat saavutettavuuden riittä-
vän kilpailukyyn. Tavoite on, että Lappiin pääsee eri
matkailualueilta joustavasti ja suoraan lentäen. Tämä
edellyttää sitä, että Lapin kaikki lentokentät ovat auki
ja liityntäliikenne on kehittynyt.

Raideliikenne on tulevaisuuden liikennemuoto. Jo
tänä päivänä se on huippunopeaa, mukavaa, vaiva-
tonta ja ympäristöystävällistä - siellä, missä sitä on
saatavilla. Lapin raideliikenteessä tulee ensisijaisesti
sähköistää sähköttömät rataosuudet ja kehittää mat-
kustuspalveluja asiakaslähtöisesti. Jäämeren rata tuo

myös matkailu- ja matkustajaliikenteeseen uuden
ulottuvuuden, johon varautumista tulisi jo ohjelma-
kauden aikana visioida.

Tienpidossa panostetaan toiminnan tehostamiseen,
turvallisuuden parantamiseen ja mahdollisesti uusien
vientituotteiden luomiseen. Ympäristönäkökulmat ja
kestävyys pitää ottaa huomioon kaikessa liiketoimin-
nassa ja niiden pitää olla sisäänrakennettuina kaikkiin
prosesseihin.

Digitaalisuus on nykyisin kaiken kehityksen ja jokai-
sen ekosysteemin ytimessä. Se muuttaa sekä liike-
toimintaprosesseja että matkaketjuja ja parantaa
niiden ennakkointia ja suunnittelua. Digitalisaatiolla
on rooli kaikilla osa-alueilla, tukitoiminnoista uusiksi
liiketoiminta-alueiksi. Tarvitaan avoimia rajapintoja ja
omiin vahvuuksiin perustuvien ekosysteemien kehit-
tämistä. Parhaimmillaan uusilla ratkaisulla voidaan
saada samalla rahalla paremmassa kunnossa oleva
maantieverkko ja parannetaan elinkeinoelämän toi-
mintaympäristöä. Esimerkkeinä kehittämisestä ovat
Älyliikenteen (Aurora) ja MAAS-toiminnan kehittämi-
nen.

***"Kun selvitykset Jäämerenradasta on tehty, edessä on
sen kytkeminen osaksi eurooppalaista liikenneverkkoa."***

"Myös Lapin satamapari on saatu osaksi tuota verkkoa."

Kuva: Lapin materiaalipankki

5. Villejä kortteja vai oven avauksen takana olevaa todellisuutta

Villi kortti -teema toistui kevään aikana toteutetuissa kuudessa työpajassa. Sen avulla etsimme teemaa, ilmiötä tai kehityssuuntaa, joka vaikuttaa ehkä ennalta-arvaamattomankin voimakkaasti alueiden kehitykseen. Villin kortin kautta sai irrottautua viranomaismaailmasta ja miettiä vapaammin mitä tulevaisuus parhaimmillaan toisi mukanaan. Villin kortin teemat löytyvät jo jollakin tasolla Lappi-sopimuksen sisällöistä, mutta tuomme ne tässä esiin avataksemme löydettyjä teemoja hieman enemmän.

Miksi **jakamistalous** on syytä ottaa mukaan Lappi-sopimuksen tarkastelussa?

Arktisen talouden villein kortti oli jakamistalous.¹⁴ Sen tärkeimmät ajurit ovat uudet ansaintamallit, substanssiosaamisen irtautuminen organisaatioista ja metataitojen merkityksen kasvu. Arvomaailman muutokset ohjaavat tulevaa kulutuskäyttäytymistä ja ihmiset ovat entistä itseohjautuvampia. Suhde rahaan on toinen kuin ennen, myös suhde omistajuuteen muuttuu ja sen kautta ekologisuus, kestävä kehityksen huomioon ottaminen ohjaa entistä enemmän ihmisten ja yritysten käyttäytymistä. Itseohjautuvuuden ja jakamistalouden kehittymisen tärkeimpiä mahdollisuuksia Lapin kannalta ovat uudet jakamistalouden alustojen mahdollistamat ansaintamallit ja niiden mukanaan tuovat uudet työn mallit ja uudenlaiset työt. Muutoksessa osaamisen merkitys kasvaa ja sen muutos on valtava. Tämän vuoksi ennakoiva ja rohkeikin avauksia sisältävä aluekehittäminen on tärkeää - Lapissa on syytä vahvistaa.

Hyvinvoinnin villi kortti, Lappi – Power – elämä on täällä aidosti mielekästä

Tulevaisuuden Lappi erottuu monista muista alueista kansainvälisenä ympäristönä sekä siinä, että Lappia pidetään hivenen alkukantaisena hyvinvoinnin lähteenä. Tärkeää alueen menestymiselle on, että asukkaat ja kävijät tuntevat, että elämä on täällä aidosti mielekästä ja että täällä asuminen tuo ainutlaatuista hyvinvointia luonnon, aitouden ja yhteisöllisyyden kautta. Lapissa tulee tunnistaa se, että hyvinvoinnin rakentamisessa ja ylläpidossa Lapin rauhalla ja luonnolla on suuri merkitys samoin kuin Lapin omalla tahdolla ja temperamentilla.

Tärkeintä hyvinvoivan Lapin osalta on, että luontoa ja muita Lapin tunnistettuja ominaispiirteitä aidosti arvostetaan ja, että hyvinvointiosaaminen on lappilaisen erityistaito, jonka kasvattamiseen panostetaan. Kaikesta edellä kuvatusta syntyy Lappi Power, joka tekee Lapista kansainvälisestikin erottuvan hyvinvointialueen.

¹⁴ilmiötä, jossa yksittäiset henkilöt tai muut toimijat, kuten mikroyrittäjät tai pienyritykset, jakavat vajaakäytöllä olevaa resurssia (esim. tuote, palvelu, aika tai osaaminen) digitaalisen alustan kautta.

6. Toimenpidesuunnitelma tarkentaa maakuntaohjelmaa

Lappi-sopimusta täydentää ja tarkentaa kahden vuoden välein laadittava toimeenpanosuunnitelma¹³ Sen hyväksyvät maakuntahallitus sekä maakunnan yhteistyöryhmä. Suunnitelmaa voidaan tarvittaessa tarkistaa vuosittain.

Lapin maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman valmistelussa huomioidaan eri toimijoiden kansallisen toiminnan sekä Suomen rakennerahasto-ohjelman ja maaseutuohjelman painotukset. Toimeenpanosuunnitelmassa esitetään maakunnan kehittämisen kannalta keskeiset kehittämisen painopisteet, kärkihankkeet ja edunvalvonnalliset asiat neuvottelualoitteina. Toimeenpanosuunnitelma on Lappi-sopimusta tarkentava maakunnan yhteinen tahdonilmaus ja edunvalvonta-asiakirja, joka suuntaa hanke- sekä muuta alueellista ja kansallista rahoitusta.

Saamelaiskäräjien valmisteleva saamelaiskulttuuriosiota toteutetaan yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa.

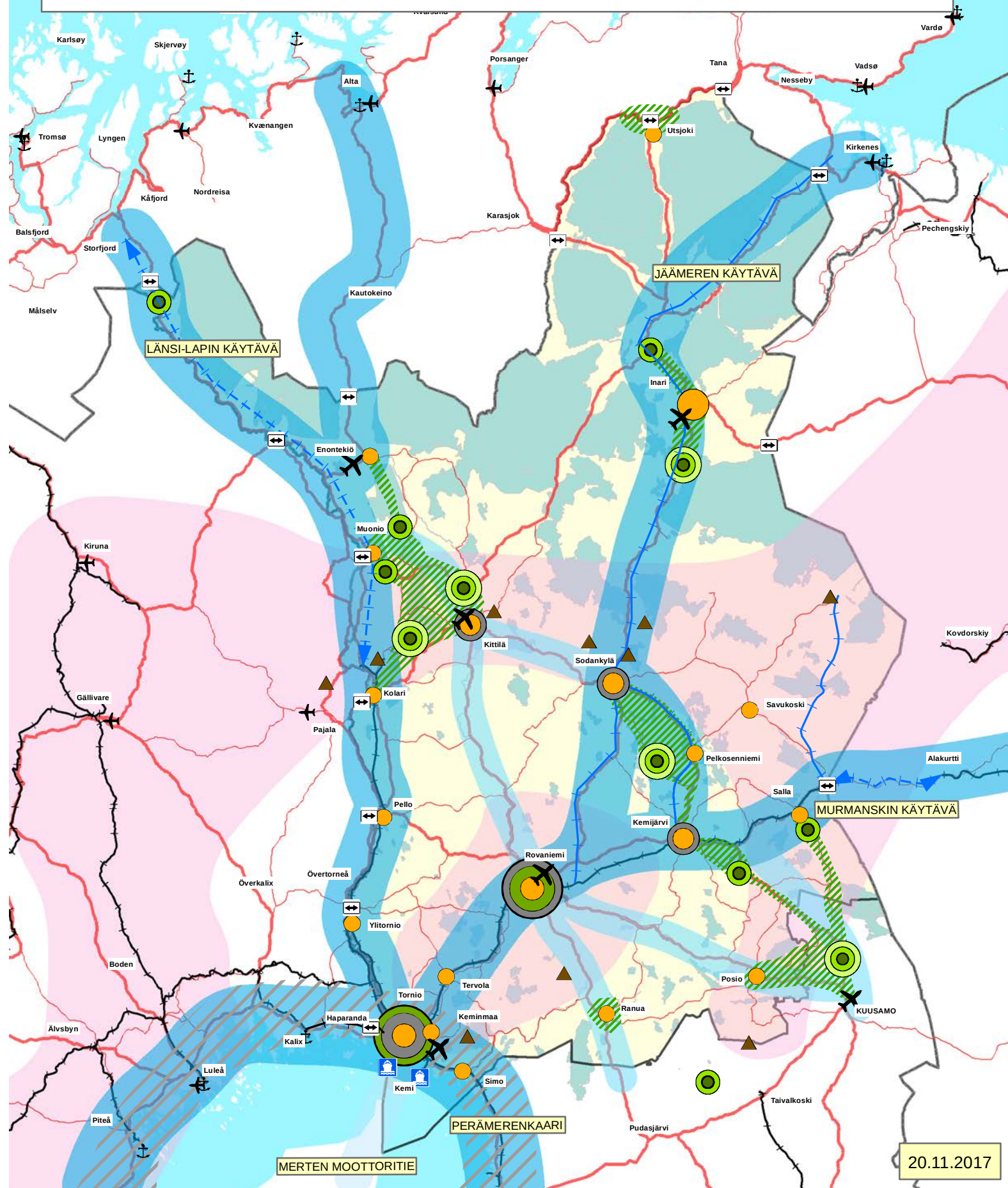
Lappi – sopimuksen toteutuksessa käytetään kattavasti kaikkia alueen rahoitusvälineitä, joita ovat valtion viranomaisten budjetit, ERI- ohjelmien rahoitus, ENI-ohjelmärahoitus sekä EU:n erillisrahoitusohjelmat, joista tärkeimpinä Horizon 2020, COSME sekä ERASMUS+. Kuntien rahoitusosuus on merkittävä sekä kansallisessa että EU rahoituksessa.

¹³ Alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain (7/2014) 33 §:n mukaan maakunnan liiton johdolla valmistellaan kahden vuoden välein toimeenpanosuunnitelma. Lain muutos on valmisteilla. Se säilyttää maakuntaohjelmatyypin asiakirjan mutta jättää alueille päätösvaltaa toimeenpanosuunnittelun osalta. Vuosittain tullaan käymään valtion ja maakuntien väliset keskustelut aluekehittämisestä.

LAPIN TULEVAISUUSKUVA 2040

ALUERAKENNE SEKÄ KEHITTÄMISVYÖHYKKEET JA -KÄYTÄVÄT

20.11.2017

Värikoodit	Maakuntakeskus	Valtakunnallinen kehittämiskäytävä	Kaivosalue	Päätieverkko	Satama
Taajama-toiminnot	Aluekeskus	Maakunnallinen kehittämiskäytävä	Mineraali-vyöhyke	Rautatie	Lentoasema
Teollisuus	Keskustaajama	Matkailuvyöhyke	Natura 2000-alueet (yli 100 ha)	Uudet radat	Rajanylitys
Matkailu	Matkailukeskus	Teollisuus- ja energiavyöhyke		Radan yhteystarpeet	

7. ALUERAKENNEVISIO 2040

Tulevaisuuden aluerakenteen muotoutumiseen vaikuttavat paitsi globaalit kehityskulut myös kaikki se, mitä itse Suomessa ja Lapissa teemme. Aluerakennetta muokkaavat erilaisia maankäyttö- ja kuljetusinfra-tarpeita synnyttävät kehitystrendit sekä demografiset muutokset. Lapissa vaikuttavat erityisesti

- digitalisaatio ja teknologioiden kehittyminen, erityisesti älyn lisääntyminen liikkumisessa
- Barentsin alueen lisääntyvät kuljetustarpeet suuret kaivos- ja öljyteollisuuden investoinnit
- matkailun ja kaivostoiminnan sekä muun luonnonvarateollisuuden vahva kasvu Lapissa
- Kemijärven- ja Kemin biojalostamohankkeet edellyttävät vahvaa saavutettavuutta
- maatalouden perustuotannon keskittyminen harvalukuisiin suuriin tuotantolaitoksiin ja sen vastatrendinä paikallistuminen, erityisesti lähiruoka- ja kiertotaloustrendien synnyttämät pk-tuotantoyksiköt maaseutukyliin
- väestön keskittyminen kaupunkeihin ja asutuskeskukseen sekä Lappiin suuntautuvan muuttoliikkeen vähittäinen vahvistuminen
- sote-uudistuksen myötä uudistuva sosiaali- ja terveyspalvelurakenne
- maailmaanlaajuiset ilmastohaasteet

Aleuerakennevisio 2040 ilmaisee lappilaisen tahtotilan tulevaisuudesta. Se ottaa huomioon käynnissä olevia eritasoisia kehitystrendejä ja sisältää myös rohkeasti pitkän aikavälin tavoitteellisuutta, uskoa oman kehittämistyön tuloksellisuuteen.

Erilaiset keskukset aluerakenteen runkona

Lapin kaksi maakuntakeskusta Kemi-Tornio ja Rovaniemi kasvavat väkimäärältään niin, että vuonna 2040 n. 70 % väestöstä asuu maakuntakeskuksissa. Kemi-Tornion alue kehittyy edelleen vahvasti teollisuuden, älykkään logistiikan ja rajakaupan kansainvälisenä keskittymänä. Teollisuuden tuotantolaitoksia syntyy erikokoisia ja eri aloille. Yhteistä niille on suuntautuminen vientiin. Meri-Lapissa myös matkailu kasvaa ja kasvattaa osuuttaan työpaikoista. Rovaniemi kehittyy paitsi maakunnan suurimpana matkailukohteenä, myös kaupan keskuksena. Lapissa maakuntakeskukset Rovaniemi sekä Kemi-Tornio kehittyvät

modernin koulutuksen keskuspaikkoina tukien koko maakunnan kehittymistä. Pk-teollisuuden työpaikat lisääntyvät Rovaniemenkin seudulla ja toimialarakenne monipuolistuu. Maakunnan keskuksilla on erilaiset, toisiaan täydentävät profiilit – maakunnallisiin tehtäviin liittyvällä yhteistyöllä ja työnjaolla kyetään turvaamaan palvelut koko Lappiin.

Aluekeskukset ovat monipuolisia työpaikka- ja palvelukeskuksia yli kunta- ja seutukuntarajojen. Aluekeskuksina kasvavat Kittilä, Sodankylä, Kemijärvi ja Ivalo. Niiden väkiluku on vakaalla, joskin erittäin maltillisella kasvu-uralla. Muidenkin kuntien keskustaajamissa säilyvät arjelle välttämättömät peruspalvelut. Maakunnan väestö sijoittuu pääasiassa keskuksiin ja niiden työssäkäyntialueille. Maakunta- ja aluekeskukset kasvavat sekä muuttovoiton että luonnollisen väestönlisäyksen seurauksena.

Kylistä elinvoimaisimpia ovat vahvan kehittämistahdon omaavat kylät, etenkin jos ne sijaitsevat toimivan asiointimatkan päässä keskuksista pääteiden ja jokien varsilla ja jos ne kykenevät tarjoamaan laadukkaita tontteja / rakennuspaikkoja vaihtoehtona kaupunkiasumiselle.

Matkailukeskusten ja kaivosten merkitys aluerakennetta tasapainottavina ja keskusverkostoa täydentävinä palvelukeskittyminä tulee korostumaan voimakkaasti. Niiden ympärille muodostuu toiminnallisia työhön liittyvän liikkumisen ja yritystoiminnan vuorovaikutusalueita. Matkailukeskusten palvelutarjonta suuntautuu ensisijaisesti matkailijoiden tarpeisiin ja ne ovat usein palveluiltaan erittäin monipuolisia. Ne täydentävät hyvin alue- ja kuntakeskusten tarjontaa.

Kehittämiskäytävät yhdistävät Lapin keskukset toisiinsa ja naapurimaihin

Lappi sijoittuu keskelle Barentsin aluetta ja sillä on n. 1500 km yhteistä rajaa kolmen naapurimaan kanssa. Barentsin talousalueen kasvavat liikennevirrat sekä ilmastonmuutoksen myötä aukeava Koillisväylän meriyhteys Euroopasta Aasiaan vaikuttavat tulevaisuudessa suuresti Euroopan pohjoisosien liikennejärjestelmään ja globaaliin merirahtiin. Lapilla on hyvät edellytykset toimia kuljetusten välittäjäalueena kaikkien liikennemuotojen osalta.

Valtakunnalliset kehittämiskäytävät ovat Lapissa maakunnan ja valtakuntien rajat ylittäviä kansainvälisen

taloudellisen toiminnan kehittämisalueita. Niiden ensisijainen tavoite on parantaa yhteyksiä eri kuljetusmuotojen, satamien, lentokenttien ja rautatie-maantieterminaalien sekä niitä yhdistävien reittien välillä. Lapin valtakunnalliset kehittämiskäytävät päättyvät jokainen tahollaan Jäämeren satamakaupunkiin ja kunkin alueen tavoitteena on kehittää niistä Euroopan ja Aasian välinen kehittämiskäytävä, joka pitää sisällään rautatieyhteyden Euroopasta Jäämerelle. Lapissa tullaan Lappi-sopimus kauden aikana määrittämään näistä se kehittämiskäytävä, joka priorisoidaan nostettavaksi EU:n Ten T-verkostoon. Ten T-verkostoon kuuluvat hankkeet voivat saada rahoitusta Verkkojen Eurooppa (Connecting Europe Facility, CEF) -ohjelman kautta. Tähtäimessä on saada rahoitusta Jäämerelle ulottuvalle rautatieyhteydelle vuonna 2021 alkavalla rahoituskaudella.

Lapin aluerakennevisiossa on kolme valtakunnallista kehittämiskäytävää:

Länsi-Lapin käytävä mahdollistaa yhteyden Jäämerelle ulottuen Perämeren kaaren teollisuus- ja energiavyöhykkeeltä länsirajaa myöten Kilpisjärven kautta Skibotteniin. Tämä käytävä sivuaa Levi – Ylläs – Pallas- Olos-tuntureiden muodostamaa Suomen merkittävintä matkailuvyöhykettä. Länsi-Lapin kehityskäytävän sisällä Tornionlaakso muodostaa itsessään laajan rajayhteytyö-, matkailu- ja liikennevyöhykkeen.

Jäämeren käytävä suuntautuu Meri-Lapista Rovaniemen ja Sodankylän kautta Ivaloon, josta edelleen pohjoiseen Jäämeren rannikolle Norjan Kirkkoniemeen. Jäämeren ja Murmanskin käytävät kohtaavat Kemijärveä ja Sodankylää yhdistävällä käytävällä.

Murmanskin käytävä kulkee Meri-Lapista Rovaniemen ja Kemijärven kautta Sallaan, josta edelleen Venäjälle yhdistäen itä-länsisuunnassa Norjan, Ruotsin ja Suomen pohjoisosat Luoteis-Venäjään ja Murmanskin rataa.

Norjan hallitus on päättänyt seuraavaa kansallista liikennesuunnitelmaa varten tilata suunnitelman rautatien linjauksesta Kirkkoniemestä Suomen rajalle. Suomen puolella radan linjaus Rovaniemeltä Norja rajalle ratkaistaan parhaillaan (6/2017) laadittavana olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa. Suomen ja Nor-

jan liikenteestä vastaavat ministeriöt ovat sopineet tätä ratalinjausta koskevasta viranomaisyhteistyöstä. Norjan hallitus on myös päättänyt sisällyttää liikennesuunnitelmaansa selvityksen rautatieyhteydestä Fauskesta Tromssaan. Rautatieyhteys Suomen Kilpisjärveltä Skibotteniin ei sisälly Norjan suunnitelmiin.

Riippumatta siitä, mikä kehittämiskäytävä tulee priorisoiduksi TEN T-verkostoon, kohdistuu niihin kaikkiin lisääntyvän yhteistyön, monipuolisen vuorovaikutuksen ja kasvavien liikennemäärien odotuksia. Maakunnalliset kehittämiskäytävät kuvaavat lisääntyvää vuorovaikutusta maakunnan keskusten välillä. Merkittävää yhteistyötä kehittyy Tunturi-Lapin (Kittilän), Rovaniemen seudun ja Sodankylän välille biotalouden ja matkailun piirissä.

Kehittämisyöhykkeet elinkeinojen kehittämisen tukena

Perämeren kaaren teollisuus- ja energiavyöhyke

Arktisen talouden painopisteet luonnonvarateollisuus ja hajautettu energiatuotanto sekä ympärivuotinen matkailu näkyvät aluerakenteen tavoitekuvassa. Perämeren rannikolle Meri-Lappiin tulee kehittymään yhä vahvempi teollisten toimintojen vyöhyke, joka monipuolistuu energian tuotantoon ja jakeluun sekä liikenneinfrastruktuuriinliittyvien investointien vaikutuksesta. Esimerkiksi Tornion Rönttään on rakenteilla Skandinavian suurin LNG-terminaali. Teollisuuden klusteriin kuuluu kiinteästi kaivostoiminta, jossa on myönteisiä näkymiä eri puolilla maakuntaa. Kaivosten käynnistyminen tulee merkitsemään lisääntyviä rautatiekuljetuksia. Lapin strategisena tavoitteena on kuljettaa kaivosten tuotteet ensisijaisesti Perämeren satamaparin, Ajos-Rönttä, kautta maailmanmarkkinoille. Tämä tukee Meri-Lapin alueen teollista ja logistista profiilia.

Kansainväliset kehittämisyöhykkeet kohtaavat Meri-Lapissa, minkä johdosta alue tulee edelleen kehittymään Barentsin alueen logistisena keskuksena mittavien satama- ja maalogistiikkaan liittyvien investointien ansiosta. Perämeren satamista käsin aukeaa yhteys eurooppalaiseen merten moottoriteiden verkostoon ja Tornion kautta kulkee Suomen ainoa

rautatieliikenteen maayhteys Ruotsiin ja edelleen Eurooppaan.

Matkailuvyöhykkeet

Matkailutoiminnot muodostavat omat edelleen vahvistuvat vyöhykkeensä. Matkailun ja siihen läheisesti liittyvien toimintojen merkitys aluerakenteeseen ja palveluvarustukseen on suurin Tunturi-Lapin, Pohjois-Lapin ja Itä-Lapin matkailuvyöhykkeiden alueilla. Uusia paikallisia matkailuvyöhykkeitä alkaa kehittyä Utsjoelle Tenojokivarteen, Ranuan ympäristöön sekä Kilpisjärvelle. Matkailualueiden saavutettavuus tukeutuu lentoasemiin ja rautateiden henkilöliikenteen pääteasemiin sekä henkilö- ja linja-autoautoliikenteen tarvitsemiin laadukkaisiin tieyhteyksiin.

Ekologisen matkailun kehittyminen Lapissa ja etenkin saamelaiden kotiseutualueella vaatii runsaasti kehittämispanoksia. Maankäyttömuotojen yhteensovittaminen ja luotoympäristöjen säilyttäminen matkailun tarpeisiin ovat maankäytön suunnittelussa ratkaistavia haasteita.

Mineraalivyöhykkeet

EU:n raaka-ainealoitteen yhtenä tavoitteena on raaka-aineiden vakaan saannin varmistaminen eurooppalaisista lähteistä. Lapin maaperä tarjoaa hyvän potentiaalisen mineraalien löytymiselle. Aluerakenteen visiokarttaan on merkitty Keski-Lappiin sijoittuvia mineraalivyöhykkeitä, joissa on merkittävää malmipotentiaalia. Erittäin suurella todennäköisyydellä näille alueille syntyy tulevaisuudessa uusia kaivoksia. Niiden kaikkia vaikutuksia aluerakenteeseen ei voida vielä arvioida.

Lapissa säästetään koskematonta luontoa tuleville sukupolville

Toimintojen sijoittumista määrittää merkittävästi Lapin laaja ja monipuolinen Natura-alueiden verkosto. Tulevien vuosikymmenten aikana on mahdollista, että Natura-alueilta löydetään merkittäviä malmiesiintymiä tai syntyy tarvetta hyödyntää niitä muilla merkittävillä tavoilla. Lapissa tavoitteena on, että niitä voidaan ympäristöä säästämällä ja korvaavia alueita osoittaen ottaa käyttöön. Tavoitteena on myös, ettei Natura-alueiden pinta-ala maakunnassa pienene eikä laatu heikkene.

Kuva: Visit Kemi

Kuva: Lapin materiaalipankki / Kirsi Ukkonen

¹ Topsu: Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma, joka määrittää seuraavan kahden vuoden rahoituksen kriteerit.

² Vihreä talous: riittävän taloudellisen hyvinvoinnin turvaamisesta samalla kun ympäristökuormitusta vähennetään.

³ Alustatalous on uusi talouden ala, jossa jokin yritys tarjoaa alustan, jonka päällä yksityishenkilöt tai yritykset voivat tehdä jotain lisäarvoa tuottavaa, kuten Uber. Jakamistalous on hyvin lähellä alustataloutta. Jakamistaloudella tarkoitetaan sitä, että ihminen jakaa jotakin omistamaansa muille korvausta vastaan, esimerkkinä tästä AirBnB.

⁴ Saamelaiskulttuuriosio: Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista, § 32 mukaisesti Lapissa maakuntaohjelman saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee Saamelaiskäräjät

⁵ Liiketoimintaekosysteemi on James F. Mooren vuonna 1993 lanseeraama käsite. Mooren mukaan yrityksiä ei tulisi nähdä osana tiettyä toimialaa, vaan osana ekosysteemiä, jossa eri alojen yritykset tekevät yhteistyötä, kilpailevat ja luovat yhdessä kyvykkyyksiä uusien innovaatioiden ympärille.

⁶ Teollinen symbioosi on teollisuuden ja yritysten prosessien ja virtojen symbioosin kaltaista vuorovaikutusta ja hyödyntämistä, mikä tuottaa luonnollisen kaltaisia ainekiertoja ja lisäarvoa teollisessa tuotannossa. Yksinkertaistettuna teollinen symbioosi on kahden teollisen yksikön väline suhde, jossa toisen jäte on toisen raaka-ainetta.

⁷ Modernin klusteritoiminnan kehittäminen on kehitystyötä jossa korostuu monialaisuus ja rajapinnoissa tapahtuvan yhteistyön lisääntyminen sekä klusterikehityksen eri vaiheet.

⁸ Klusterikuva liitteessä

⁹ Pallaksella on mitattu maailman puhtain ilma. (WHO:n raportti vuodelta 2016)

¹⁰ Yhteinen fyysinen tai virtuaalinen tila, joka mahdollistaa kaikenikäisten yhdessä tekemisen kylissä ja kaupungeissa.

¹¹ Ohjaamo on alle 30-vuotiaan ensimmäinen ovi matkalla kohti omia tavoitteita: työhön, koulutukseen, arkeen ja elämään.

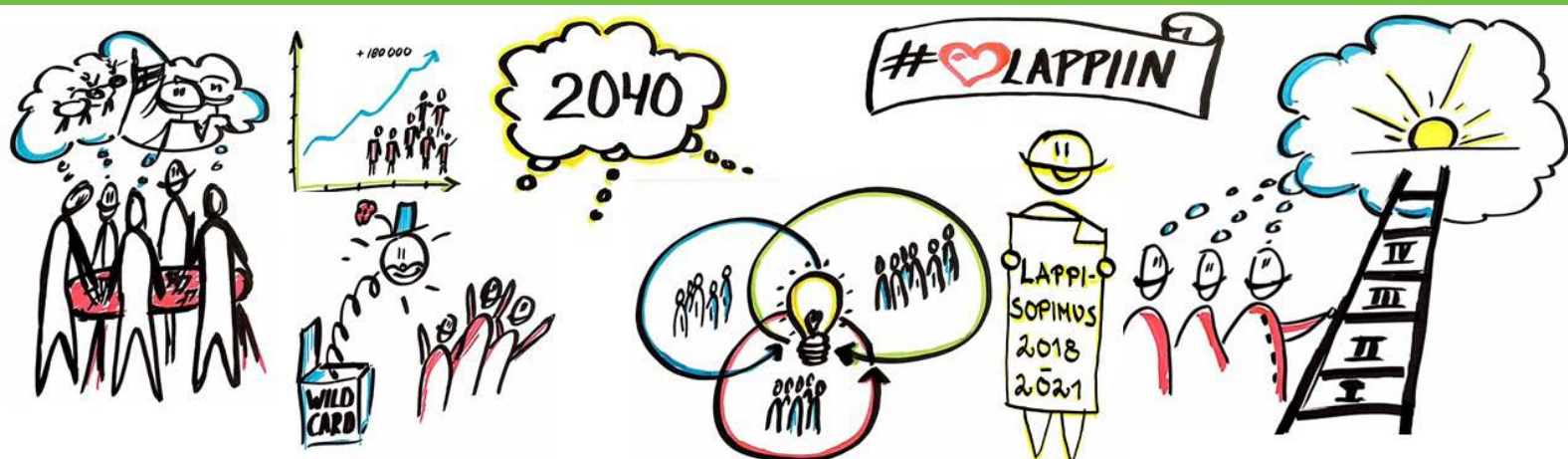
¹² Leader-toiminnan kantavana ajatuksena on paikallisen asiantuntemuksen ja osaamisen hyödyntäminen kehittämistyössä.

¹³ Alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain (7/2014) 33 §:n mukaan maakunnan liiton johdolla valmistellaan kahden vuoden välein toimeenpanosuunnitelma. Lain muutos on valmisteilla. Se säilyttää maakuntaohjelmatyypin asiakirjan mutta jättää alueille päätösvaltaa toimeenpanosuunnittelun osalta. Vuosittain tullaan käymään valtion ja maakuntien väliset keskustelut aluekehittämisestä.

¹⁴ Ilmiötä, jossa yksittäiset henkilöt tai muut toimijat, kuten mikroyrittäjät tai pienyritykset, jakavat vajaakäytöllä olevaa resurssia (esim. tuote, palvelu, aika tai osaaminen) digitaalisen alustan kautta.

4. Liitteet

- o <http://www.lappi.fi/lapinliitto/lappi-sopimus>
- o Saamelaiskulttuuriolosio Lapin maakuntaohjelmassa 2018 – 2021
- o Ympäristöselostus
- o Indikaattorit ja tavoitteet
- o Lappi-sopimuksen rahoitusvälineet
- o Lapin toimintaympäristö 2017 kuvaus
- o Lapin älykkään erikoistumisen klusterimalli
- o Arktisesti muotoiltu Lappi-sopimus
- o Lappi-sopimus prosessikuvaus

Kuva: Pirita Jokikaarre ja Päivi Holopainen

**LAPPI -
sopimus
2018 - 2021**